

Upravništvo: Ljubljana, Pucnijska ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inseratni oddelk: Ljubljana, Pucnijska ulica 5 - Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za ljubljansko pokrajino pri pošto-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Conti. Contr. Post. No 11-3118
IZKljučno zastopstvo za oglašje iz Kr.
Italije in tuzemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izšla vsak dan razen ponedeljka
Naročnina mala mesečno Lit 18,-
za izposojeno skladnico v Pucnijski ulici
Ljubljana št. 36.50.
Uredništvo:
Ljubljana, Pucnijska ulica št. 5. - Telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ad estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO.

Prepoved ustanavljanja političnih strank do konca vojne

Razpust zbornice fašijev in korporacij - V 4 mesecih po končani vojni
bodo volitve v novo poslansko zbornico - Ukinjenje omejitev za samce

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: Razen sprejema ukrepov, o katerih je bilo že sporočeno, je ministrski svet na svoji seji dne 27. t. m. potrdil prepoved ustanavljanja kakršne koli politične stranke za vse trajanje vojne in je zaradi tega izrecno prepovedano nositi med vojno v kakršni koli obliki znake, embleme in zastavice, ki so v kakršni koli zvezi s političnimi strankami. Edini znak, ki naj v sedanjih urah zopet združi in pobrabi vse Italijane, je trobojnica.

Ministrski svet je predlagal tudi zaključitev zakonodajne dobe in razpust zbornice fašijev in korporacij. V štirih mesecih po prenehanju vojne stanja bodo izvedene volitve nove zbornice poslancev ter bo nato zbornica sklicana in se bo pričela nova zakonodajna doba. Na isti seji ministrskega sveta je bilo sklenjeno, da se razveljavijo vsi zakoni, ki nala- gajo omejitve v zvezi s samskim stanom. Te ukrepe je vladar takoj sankcioniral.

Rim, 30. jul. s. Uradni list objavlja Kr. dekret z datumom 29. julija 1943, št. 668, ki je stopil v veljavo tega dne in ki določa ukinitve izrednega sodišča za obrambo države, ustanovljenega z zakonom z dne 25. novembra 1925, št. 2008. Razsojanje zločinov, ki je pripadalo temu sodišču, je prenehalo med vojnim stanjem vojaškim sodiščem glede na njih ozemeljsko pristojnost. Prenešeno se tudi postopki, ki so v teku. Glede teh zločinov postopajo vojaška sodišča v vsakem primeru med vojnim stanjem po vojnem postopku.

Revizija obsodb zaradi političnih zločinov

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: S sprejetimi ukrepi se je pričelo izpuščanje obsodencev zaradi političnih zločinov. Glede tega naj se upoštevajo, da bo izvajanje teh ukrepov neizbežno zahtevalo časa zaradi znatnega števila primerov, ki jih je treba upoštevati. Odrinjeno je bilo, da naj se brez sleherne zakasnitve birokratične značaja proučitev posameznih primerov kar najbolj pospeši. Izvršene so bile zaradi previdnostnih ukrepov javnega reda številne aretacije ugodnih oseb iz razpuščenih vrst PNF.

Zunanji minister Guariglia prispev v Rim

Rim, 29. jul. s. Eksc. baron Raffaele Guariglia, ki ga je nedavno maršal Badoglio povzal, naj prevzame zunanje minist- rstvo, je danes z letalom prispev v Rim iz Carigrada kjer je zapustil tamkajšnje svoje dotedanje mesto veleposlanika pri turški republiki.

Izjava zunanjega ministra Guariglia

Sofija, 29. jul. s. V političnih krogih bol- garskega glavnega mesta je obširno odmeval prvi vtis o novi vladi, ki je bila pokli- cena, da vodi usodo Italije. Ta odmev se zrcali na vseh področjih javnega mnenja. V Sofiji podčrtavajo, da vlada najpopolnejši mir v Italiji. V resni uri, pravijo v bol- garskih političnih krogih, je italijanski narod pokazal svetu zgledno edinstvo in popolno predanost domovini. Zbrani okrog slavne osebe Kralja in Cesarja, so vsi Ita- lijani danes soglasni v hotenju, da služijo z vsemi silami narodu.

Sofijski listi pišejo, da Italijani danes dokazujejo popolno edinstvo v čustvih, v disciplini, v dolžnosti in v predanosti. Po- ročila iz Carigrada, ki jih je objavil bol- garski tisk, prinašajo izjave novega zu- nanjega ministra Guariglia, ki jih je po- dal, preden je zapustil Turčijo. Minister Guariglia je rekel: Politika vlade maršala Badoglija ne bo slonela na teorijah, tem- več na stvarnosti in na narodnih interesih Italije. Novi italijanski režim ni vojaška diktatura. Naša vojaška sila nikakor ni ohromljena temveč se nasproti vedno bolj organizira in ojačuje. Ob koncu je minister Guariglia izrazil svoje zadovoljstvo sprito- turške izjave zunanjega ter upanje, da bodo odnosi med Italijo in Turčijo postajali vedno boljše.

Turški list o zunanjem ministru Eksc. Guariglii

Carigrad, 29. jul. s. V Turčiji je imenovanje veleposlanika Guariglia za italijanskega zu- nanjega ministra napravilo najboljše vtis. List »Tasvir Efkak« objavlja članek bivšega turškega veleposlanika v Rimu Galpa Gemala Sojelemzoglou, ki piše med drugim: Položaj, v katerem prevzame Guariglia zunanje mi- nistrstvo, je težaven, toda motili bi se tisti, ki bi mislili, da bi bil Guariglia sposoben sprejeti mirovne pogoje, ki bi zmanjšali italijanski pre- stizj in italijansko čast. Pisec zaključuje svoja izjavljana s priznanjem, da bi vsa Italija prav gotovo odklonila kakršne koli položaj, ki bi pomenil napad na njen moralni in materialni obstoj.

Upokojitve in imeno- vanja novih prefektov

Rim, 29. jul. s. S Kr. dekretom so bile odrejene naslednje prejemstevne prefektov: Upokojeni so: odvetnik Dino Borri, pre- fekt v Turinu; dr. Antonio Le Pera, pre- fekt na razpoložanju; odvetnik Leone Leo-

ne, prefekt v Brescii; odvetnik Oreste Ci- moroni, prefekt v Lattorii; gr. uff. Vincenzo Olivari, prefekt v Mantovi; Rag. Dinale Noos, prefekt v Vicenzi; gr. uff. Tullio Tamburini, prefekt v Triestu; Rag. Gio- vanni Moseoni, prefekt v Udinu; gr. uff. Guido Cortese, prefekt v Laquili; comm. Francesco Bellini, prefekt v Goriziji; gr. uff. Era Parenti, prefekt v Comu; Rag. Francesco Scassellati Sforzolini, prefekt v Anconi; dr. Giuseppe Stracca, prefekt na razpoložanju; dr. Attilio Tossi, prefekt v Reggio Calabria; Rag. Fortunato Vicari, prefekt v Potenzi; dr. Nicolo de Cesare, prefekt na razpoložanju; odvetnik Oskar Uccelli, prefekt v Milanu; gr. uff. Alberto Varano, prefekt v Palermu; comm. Emi- lio Grazioli, prefekt v Cataniji; gr. uff. Censo Luciano, prefekt v Benetkah.

Na razpoložanje je bil postavljen dr. Massimiliano Andrea, prefekt v Salernu. Premješeni so: dr. Vincenzo Ciotola z razpoložanja v Turin, dr. Giuseppe Rainoldi iz Cuneia v Lattorio, dr. Mario de Cesare iz ministrstva v Brescio, dr. Rodolfo Bian- corosso iz ministrstva v Laquilo. Poklicani so na službovanje in dodeljeni navedenim mestom: dr. Mario Montecchi h generalni direkciji za bogocastje, dr. Giuseppe Cocuzza v Trieste, dr. Michele Chiaromonte v Como, dr. Ruggero Palmieri v Benetke, dr. Sebastiano Sacchetti v Ancono.

Za prefekte so imenovani in dodeljeni navedenim sedežem: general Giovanni Dantonio v Milanu in podprefekti dr. Salvatore Azzaro v Catanio, dr. Torquato Carnevale v Gorizijo, dr. Pio Gloria v Vi- cenzo, dr. Rosario Speciale v Reggio Ca- labria, dr. Francesco Tedeschi v Manto- vo, dr. Ttruro Vacca de Dominici v Sa- lerno, dr. Mario de Goyzueta v Potenzo, dr. Ugo Mazzolani v Udine, dr. Carlo Schiavi na razpoložanje ministrstva in dr. Cesare Gardarone na razpoložanje minist- rstva.

Globoko zanimanje na Hrvatskem

Zagreb, 30. jul. s. Italijanska politična sprememba, ki se je pokazala v zgodovins- kih dogodkih zadnjih dni, je še naprej predmet najstrelnejšega zanimanja v tukejš- nih političnih krogih. Tisk se naprej po- sveča tem dogodkom cele stolpce poroči- la na prvih straneh s slikami Kralja in Ce- sarja ter maršala Badoglija. Glede menife- stacij v vsej Italiji se ugotavlja, da so iz-

Za Japonce zmagovite bitke v južnem Pacifiku

Superiornost japonskih sil na morju, v zraku in na kop- nem - Skupno je bilo doslej potopljenih 62 sovražnih križark, 52 nadaljnjih pa poškodovanih

Tokio, 20. jul. s. V pregledu dogodkov, ki so se pripetili od prvih pomorskih bitk pri Salomonskih otokih do danes, so voja- ški komentatorji izjavili, da so silovite bit- ke med japonskimi in ameriški silami na področju južnega Pacifika dokazale su- periornost japonskih sil na kopnem, v zraku in na morju. Naglasili so, da je bilo po prvi pomorski bitki pri Salomonihih v istem področju še 12 kopnih letalskih in pomor- skih bitk največje važnosti. Največji spop- adi od avgusta 1942 do 12. julija tega leta so bili: prva bitka pri Salomonihih od 7. do 9. avgusta lanskega leta, druga pomorska bitka pri Salomonihih dne 24. avgusta, po- morska bitka v Južnem Pacifiku dne 16. oktobra, tretja pomorska bitka pri Salo- monih od 12. novembra do 14. novembra, nočna pomorska bitka pred Lungo 30. no- vembra, pomorske bitke pred Rennellom od 29. do 30. januarja, pomorske bitke pred otokom Izabello od 1. do 7. februarja, po- morska bitka pred otokom Florido 7. aprila in letalska bitka nad Lungo dne 16. ju- nija. Nadalje so Japonci izvedli napade na sovražnika, ki se je prijel izkrcavanj na otoku Rendovi dne 30. junija. Omeniti je še močno bitko v zalivu Kule od 4. na 5. julij in nočno pomorsko bitko pri Kolom- bangaru dne 12. julija.

Tokio, 29. jul. s. List »Jomiuri Hoki« tolmači poročilo japonskega glavnega vojn- ega stana, ki je javilo potopitev neke križarke z nazivom »San Francisco«, in po- daje v zvezi s tem pregled angleško-ame- riškega brodograja istega tipa, ki so ga Ja- ponci potopili od začetka vojne dalje. Iz tega pregleda je razvidno, da so japonske letalske in pomorske sile potopile 62 kri- žark, poškodovale pa 52.

Odbit napad ameriških bombnikov na Hongkong

Hongkong, 29. jul. s. Letala ameriškega le- talstva na Kitajskem so se danes popoldne po- javila nad Hongkongom, toda po poročilu vla- de so jih obrambne baterije odbile. Letala, ki so odrgla kakih 20 bomb na slepo, so povzro- čila neznatno škodo.

Patriotizem japonske kolonije v Tiencinu

Tiencin, 29. jul. s. Tu bivajoči Japonci so podarili že 56 letal japonski vojski in mor- narici. Japonska kolonija je nameravala darovati 20 letal, toda podpisovanje je pre-

raz hvalečnosti naroda Savojski hiši in oboroženim silam ter pristen izraz najči- stejših patriotskih čustev.

Finski odmevi

Helsinki, 30. jul. s. Finski listi se še vedno bavijo z živim zanimanjem z itali- janskimi dogodki, naglašujoč zlasti, da je vse prebivalstvo sprejelo z velikim navdu- šenjem proglase Vladarja in maršala Bado- glija. Pripominja se, da ni bilo revolucije ne državnega udara, temveč gre samo, ka- kor zatrjuje finski tisk, za ustavno krizo, ki je bila ustavno rešena.

V Aziji

Šanghai, 30. jul. s. Listi navajajo proglase Nj. Vel. Kralja in Cesarja in maršala Bado- glija in poudarjajo v zvezi s tem, da predstavl- ja sprememba v Italiji zgodovinski dogodek. Ta sprememba, pripominjajo listi, je pred- vsem notranje gibanje, ki ne oslabi, temveč povezuje vse sile naroda pod visokim vodstvom vladarja. Razen tega bo odstranitev notranjih nasprotij okrepila narod. Listi objavljajo tudi življenjepis maršala Badoglija in novih mi- nistrov ter poudarjajo, da so bili pozvani k so- delovanju možje, katerih strokovne sposobno- sti so prav dobro znane v Italiji in v ino- zemstvu.

Ne nasedajte lažnim vestem!

Rim, 29. jul. s. Agencija Stefani objavlja: Še nadalje krožijo in se širijo lažne vesti o senzacionalnih dogodkih, ki nimajo nobene podlage. Te vesti očitno širijo ne- odgovorni in protinarodni elementi, ki jim je do tega, da motijo mir in red. Državljan- je so zopet pozivajo, naj ne zaupajo tem ves- tem in naj jih nikakor ne širijo.

Kazen za razširjanje vznemirljivih vesti

Firenze, 30. jul. s. Teritorialno vojaško so- dišče v Firenzi je izreklo prvo sodbo po zad- nji spremembi, ki je obsodilo Alfreda Simon- cinija iz Ankone, upokojenega železničarja in sedaj postreška, ki je bil obtožen, da je pre- kršil uredb vojaške oblasti, čl. 93 kazenskega vojnega vojaškega zakonika, ker je pretekli to- rek razširjal vznemirljive vesti v nasprotju z javnim redom. Simoncini je bil obsojen na 6 mesecev zapor.

Japonski izdelki iz gumija Nizozemske Indije

Tokio, 29. jul. s. Doznava se, da je minist- rstvo za trgovino in industrijo odredilo prodajo velikih količin izdelkov iz gumija, narejenih iz surovin iz Nizozemske Indije. Cena teh iz- delkov je za 5 do 15 odstotkov nižja, kakor so sedanje cene na trgu.

Pomen vrnitve koncesij v Šanghaju

Peking, 29. jul. s. Predsednik politične komisije za zadeve severne Kitajske, Vangkenhmin je izjavil tisku, da pome- ni vrnitev mednarodne koncesije v Šanghaju Kitajski ki je bilo središče anglo-ameri- škega imperialističnega izkoriščanja na Kitajskem, za to državo pričetek novega važnega gospodarskega razvoja. Naglasil je, da je vrnitev koncesije eden najvaž- nejših dogodkov v zgodovini nove Kitaj- ske.

Politična konferenca španske Falange

Madrid, 29. jul. s. General Franco je sklical v palači Parda politično skupščino Falange in ji predsedoval.

Angleško zatiranje Etiopije

Lizbona, 29. jul. s. Bivši opolnomočeni mi- nister Etiopije v Londonu dr. Martin je objavil v neki reviji silovit članek proti zatiralnim metodam Anglije v Etiopiji. Martin trdi, da so Angličji, ko so zopet postavili Haile Selasija na prestol, temu zamajali največjo svobodo delovanja in vse prednosti neodvisnega vladar- ja. Te obveze po angleškem sistemu niso bile držane. Angleški diplomatski zastopnik pri negušu je dejanski gospodar položaja. Vse ne- premečninsko premoženje in valuta sta pod njih kontrolo, poveljniki sil v Keniji je tudi poveljnik sil v Etiopiji, kjer so postavili ang- leške garnizije. Martin piše v svojem članku, da Anglija v bistvu že dve leti Absesinjo popol- noma obvladuje, kakor da bi šlo za katero izmed njenih kolonij.

Le truppe della difesa dura- mente impegnate in Sicilia

Puntate offensive di unità avversarie contro nostri con- vogli nelle acque orientali dell'isola respinte

Comando Supremo. Bollettino di guerra n. 1161:

In Sicilia le truppe della difesa continuano ad essere duramente impegnate da rinno- vati violenti attacchi del nemico.

Nelle acque orientali dell'isola motosiluranti italiane hanno respinto puntate offen-

sive di similari unità avversarie contro nostri convogli.

Incurzioni aeree su talune località del Lazio e della Campania causavano lievi perdite.

Nostri cacciatori, affrontata una forma- zione che sorvolava Napoli, abbatterono un bimotore.

Generale Ambrosio

Težke borbe obrambnih čet na Siciliji Ofenzivni izpadi sovražnih edinic proti našim konvojem v vzhodnih vodah otoka odbiti

Vrhovno poveljništvo. Vojno poročilo šte- vilka 1161:

Na Siciliji so obrambne čete še nadalje v hudih borbah zaradi ponovnih silovitih napadov sovražnika.

V vzhodnih vodah otoka so italijanski motorni čolni odbili ofenzivne akcije ena- kih sovražnih enot proti našim konvojem.

Letalski napadi na nekatere kraje Lazia in Campanie so povzročili lahke izgube.

Naši lovci so v spopadu z oddelkom, ki

je letel nad Neapljem, sestrelili eno dvo- motorno letalo.

General Ambrosio.

★

Zadušnica ob obletnici smrti kralja Umberto I.

Rim, 29. jul. s. Davi je bila ob 43letnici smrti blagopolnojnega Kralja Umberto I. v Pantheonu zadušnica, kotere se je udeležil Nj. Vel. Kralj in Cesar. Maše se je udeležil tudi celotni dvor.

Sovjetski napadi pri Orlu ponovno zavrnjeni

Pogušanje sovjetskih napadov južno od Ladoškega jezera
- Na Atlantiku so nemška letala potopila 10.000 tonsko
ladjo, dve nadaljnji pa močno poškodovale

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 30. jul. s. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je ob- javilo danes naslednje poročilo:

Na bojnem področju pri Orlu so bili zo- pet zavrnjeni silni napadi sovjetskih pe- hotnih in oklopnih oddelkov.

Južno od Ladoškega jezera je napadalno delovanje sovražnika še bolj popustilo. Po- novni krajevno omejeni napadi boljševikov s podporo oklopnih voz in bojnih letalcev so bili krvavo odbiti.

Nemške pomorske orožne sile so po- novno obstreljevale sovražne postojanke ob reki Mius in poškodovale s topniškim za- delkom oklopni vlak.

V Finskem zalivu so nemške lahke po- morske sile potopile lahko sovjetsko bojno enoto.

Na Siciliji so nemške čete v srednjem odseku obrambne fronte zavrnile sovražni- kove poskuse za prodor z izgubami za na- sprotnika. Pred južno obalo otoka je bila s težko bombo zadeta 8000 tonska prevozna ladja tako hudo, da se lahko računa z nje- nim uničenjem.

Na Atlantiku so letala potopila 10.000- tonsko trgovsko ladjo, dve nadaljnji veliki ladji pa sta bili hudo zadeti.

Oddelki sovražnih bombnikov so večerj podnevi napadli Helgoland in nekatere kra- je na severnemem obalnem ozemlju, med njimi Kiel, preteklo noč pa so ponov- no izvedli hud teroristični napad na Ham- burg, ki je povzročil nadaljnja razdejavanja v mestu. Prebivalstvo je imelo hude izgube. Protiletalska obramba je sestrelila 54 so- vražnih letal.

Nemška bojna letala so metala v noči na 30. julija bombe na cilje v južni Angliji. Otolne zaščitne enote vojske mornarice so potopile preteklo noč en angleški brzi čoln.

Trajna slabitev sovražnika

Berlin, 30. jul. s. DNB piše v dopolnilo poročila nemških oboroženih sil, da je po sodbi sedanjih kretanj sovjetskih čet na vzhodni fronti upravičeno mnenje, da so- vražnik pripravlja nove množinske napade v odsekih kubanskega predmostja, ob Mi- usu in južno od Ladoškega jezera.

Glede borb v odseku pri Orlu piše nemška poluradna agencija, da se z nemško taktiko elastične obrambe, čeprav prinaša sovra- žniku določene koristi, kakor n. pr. osvo- jitev Bolhova, še naprej dosega namen. Tra- je slabitev sovražnika.

Srditi boji pri Orlu

Berlin, 29. jul. s. Iz včerajšega vira se doznava, da so bile tudi večerj najhujše borbe na vzhodni fronti v odseku Orla, kjer je sovražnik zopet ves dan napadal z znatnimi pehotnimi silami. V hudih bor- bah, označenih z menjajočimi se dogodki, so nemške čete odbile boljševiške napade in zadale sovražniku hude izgube, obse- gajoče številne tanke. Nemško letalstvo je aktivno poseglo v borbo in sestrelilo 33 sovražnih letal. Ednice tankov in sovjet- ske pehote so bile razpršene, številne ba- terije so bile prisiljene k molku in zada- na je bila znatna škoda sovražnim pro- metnim zvezam.

Izčrpanost anglosaškega letalstva

Berlin, 29. jul. s. Nemška poluradna agencija doznava, da je sovražno letalstvo po hudih izgubah, ki jih je utrpelo zadnje dni, izvedlo preteklo noč nad severno in zapadno Nemčijo samo motilne polete s posameznimi letali. Odvrženih je bilo nekaj bomb, ki niso povzročile škod.

Potopljena angleška podmornica

Lizbona, 30. jul. s. Angleška admiraliteta objavlja, da je britanska podmornica »P615« v zakasnitvi po svojem voznem redu in jo je zato treba smatrati za izgubljeno. Podmornica »P615« je bila zgrajena po izbruhu sovra- znosti.

Kršenje pravic ameriškega kongresa

Lizbona, 27. jul. s. Iz Washingtona poro- čajo, da je senator Naye opozoril glede na povojne obveznosti Amerike, da se hoče vlada izogniti posvetovanju s kongresom. Po zatrdilu, da narod zahteva, naj se spo- štuje ustava, ki nalaga odobrenje sleher- ne mednarodne obveznosti kongresu, je Naye posvaril, da bo država resno pro- testirala, če se bo nadaljevalo po tej poti.

Indijske žene sodelujejo v boju proti Anglosasom

Manilla, 30. jul. s. Med tem ko so se In- dijci v Veliki vzhodni Aziji strnili okrog Candre Boseja, so se indijske žene na Fi- lipinih prostovoljno ponudile v službo za osvoboditev domovine. Snoci so se vse in- dijske žene v Manilli zbrale v sedežu lige za indijsko neodvisnost ter so izrekle svojo odločitev, da se udeležijo pokreta za pre- gon Anglosasov iz Azije. Gospa Se- vani, žena predsednika filipinske sekcije lige za indijsko neodvisnost je izjavila: Vse bomo storile, kar je v naši moči za dosego svobode in za našo indijsko armado. Me indijske žene lahko mnogo storimo in po- magamo močim s tem, da opravljamo delo bolniških sester in druge dolžnosti. Javljajo, da se je že mnogo mladih žen prostovoljno javilo za bolničarke.

Težišče bojev pri Orlu

Vojaški sotrudnik grške »Tagespost« po- roča 28. julija iz Berlina.

Bojišča na vzhodu in jugu so v znamenju napadnih kombinacij, ki se sicer ne vrše ob isem času, čeprav je bilo to prvotno nameravano, vendar pa se razvijajo sedaj že več tednov vzporedno. Tam, kjer se je bitka začela v znamenju materialne bitke, se je v to smer tudi razvila, vendar popolnoma drugače kakor v prvi svetovni vojni. Temeljni značaj letošnjega ofenzivnega delovanja na vzhodu ni statičen, marveč dinamičen.

Povod, da se stvari razvijajo v to smer, je dalo pač orožje. Oklopne vojske, ki se borijo na nemški in ruski strani, dajejo obeležje tej bitki. To velja prav tako za defenzivo kakor za ofenzivo. V defenzivi se uporabljajo oklopna sredstva za elastično obrambo, seveda z upoštevanjem krajevnih protinapadov. Če nasprotnik napade z oklopnimi vozovi, morajo proti njim prav tako nastopiti oklopni oddelki z namenom, da zadržijo njegov pritisk in ga ustavijo. Po uničenju napadajočih tankov pa je cilj lastnih oklepnikov, da nastopajočo sovražno pehoto prav tako zmelejo v protinapadu — in ne samo nje, temveč tudi topništvo, ki ji sledi ter skuša stvari spremeniti v svoj prid.

Vse to doprinese k pojmu o materialni bitki. Sedaj ni več tako, da bi bilo mogoče v tedne in tedne trajajočem pohodu napadati ofenzivni del topništva, top poleg topa, na kakšnem operativno važnem delu fronte. Sedaj se takšne stvari delajo ponoči. Tudi topništvo je postalo v sedanjih časih vojne gibljivo. Od njega se zahteva, da se z vsemi svojimi municijskimi potrebščinami takoj znajde na prostoru, ki je najprikladnejši za nameravani napad. Če je n. pr. sovjetsko topništvo na južni strani Ladoškega jezera napadilo 350 baterij vseh kalibrov, s katerimi so odprli bobneči ogenj, ki je trajal tri dni, se je moralo to oceniti kot dokaz, da je tudi nasprotnik izbral vse prednosti gibljivega postopka svojih sil, ki pomenijo velik napredek v primeru s primitivnimi prizadevanji v začetku sedanje vojne. Če navzlic vsemu temu pri sovražniku uspehi v poletni ofenzivi ne

ustrezajo naporom in pričakovanjem, ki so bila še nedavno osnovana na izrabli vseh bojnih sredstev, pomeni za nas to dokaz, da je poveljništvo nemškega bojišča na vzhodu razumelo in znalo podvzeti vse ukrepe, ki so bili potrebni, da se zavrne sovražnik tako v pogledu taktike in strategije, kakor tudi številne uporabe ljudi in tehničnih sredstev, vrženih v borbo.

Trenutno je težišče borb še na področju pri Orlu. To žarišče je aktualno že od 11. julija. To močišče, ki ga nasprotnik naskakuje, je postalo množični grob sovjetskih oklepnikov. Na severu, vzhodu in jugu pri Orlu je sovjetska vojska izgubila v 12 dneh nič manj kakor 2500 tankov. Ta pojav nam priča, da je sovražnik pripravil ogromne sile za svojo ofenzivo, izprizuje pa tudi, da meče nepretrgoma sveže sile v bitko. Isto lahko rečemo tudi o bojišču na južni strani Ladoškega jezera, medtem, ko vidimo, da je ob Kubanu ob Miusu in ob Doncu silovitost napadov popustila. Sprito izgub, ki so jih utrpeli sovjetske divizije na teh bojiščih v zadnjih dneh, to nikogar ne preseneča. V ognju nemškega orožja so se sovjetske strelske divizije in oklopne brigade močno skrcile. To velja po večini tudi za operativne rezerve, kolikor se jih je moral sovražnik poslužiti v posameznih odsekih. Iz poročil, ki so na razpolago nemškemu vojaškemu poveljništvu, pa je razvidno, da so bili sovražni napadi na gotovih točkah tudi zaradi gostote sredstev izredno močni. In vedno se je posrečilo, da so nemške čete obvladovale sovražnika in njegovo orožje ter prebolele krize, po večini pa so se po takšnih krizah same vrle proti nasprotniku. Doba množestvenih napadov na oreškem področju še ni minila. Ni mogoče prerokovati, ali ne bo sovražnik še enkrat razmaja fronte, ki se je mimogrede umirila, če pa je ostal dosedanj nalet sovjetskih množic brez operativnega uspeha, lahko pričakujemo, da bodo nemške divizije tudi v bodočih dogodkih onemogočile sovjetski vojski tisto odločitev, ki bi jo radi dosegli na glede na sredstva, s katerimi razpolaga.

Novi civilni komisar v Črnomlju

Ljubljana, 30. julija.

S pravkar objavljenim ukazom je bil pomočnik komisarja javne varnosti dr. Peče Ferdinand pooblaščen, da začne in do nove odredbe prevzame posle civilnega komisarja v črnomeljskem okrožju.

Rdeči križ poroča

V pisarni IRK, V/a Ariella Rea 2/II se naj zglase med uradnimi urami: Brancelj Marija (Strahomer), Jurešič Ivan (Moste), Babič Franciška in oseba, ki je poslala paket Zupan Karlu, dalje Jelševar Amalija, Ičić Miodrag, svojci Likarja Stanka, Pirš Karlo, šprah Otmar in Čof Emil.

Gospodarstvo

Žetev in trgatve na južnem Hrvaškem

Iz Mostara objavlja »Nova Hrvatska« članek o žetvi in trgatvi v veliki župi Hum, ki ga v glavnem povzemamo tudi za naše čitatelje.

V južnih krajih Hrvatske je obdelan skoraj vsak kosček zemlje, ker kmet ve, da je zanj najbolj sigurna prehrana žito, ki ga je sam pridelal. Razen pridelnosti kmetov so pripomogli k skrbni obdelavi zemljišča tudi traktorji, ki jih je poslala v te kraje vlada.

Ječmen je obrodil dobro. Žetev je že zdavnaj končana in je pridelek dober. Ječmen bo mnogo pripomogel k prehrani prebivalstva. Takoj, ko je bil požet, so kmetje na strniščih zasejali koruzo ali pa tobak.

Pšenica je obrodila dobro kakor ječmen, toda pridelek je bil manjši, kakor so pričakovali. Pšenica je dobro obrodila na področjih, kjer je bila zgodaj posejana. V krajih, kjer se je pojavila rja, pa je bil majhen pridelek.

Koruzi je glavna hrana kmeta v teh krajih. Največ je raste po dolinah, nekaj pa je tudi v hribovitih predelih, kjer mnogo prej dozori. Zlati v dolinah koruzi prav lepo kaže, če bo v 10 do 15 dneh padel dež, se lahko pričakuje obilen pridelek.

Vinogradi prav tako lepo kažejo. Čeprav ni bilo dovolj mrene galice, se je peronospora malokje pojavila. V večji meri se je pojavil oidij. Kjer pa so ljudje imeli na raz-

polago dovolj žvepla, so uspešno zatirali to bolezen.

Sadja je bilo mnogo, zlasti češenj, marelic, jabolk, višenj in orehov. Tudi smokve so dokaj dobro obrodile. Zaradi zadnjih dveh hudih zim pa ni mogoče pričakovati tako dobre letine kakor prejšnje čase. V hribovitih krajih figova drevesa niso toliko trpela zaradi mraza kakor v ravninskih predelih.

Povrtnina je odlično uspevala. Največ bo krompirja zelja, čebule in fižola. Krompir pa je dal slabši pridelek kakor prejšnja leta, čeprav so bili pogoji za razvoj dobri. Najbrž je vzrok domače seme.

Tobak je glavni gospodarski proizvod teh krajev. Zaradi raznih obolevnosti, posebno zaradi večje obdelave zemlje z žitaricami, so kmetje prijavili okoli 160 milijonov strokov. Tobak je že zasajen in okopan. Ponokod ga celo že trgajo. Zlato dobro je tobak naredil na strniščih. Če bo še v tem mesecu padel dež, bo trgatve tobaka prav dobra.

Dobra žetev in trgatve pa ne sme nikogar zapeljati, da bi mislil, da v te kraje ni treba pošiljati hrane, zaključuje dopis v »Novi Hrvatski«. Treba je imeti v mislih, da so to največje in najbolj goste naseljene hrvatske predeli in da tudi v največjih letih pridelek žita in drugih proizvodov ne zadostuje za prehrano prebivalstva niti pol leta.

Velika bodočnost docela sintetičnih tekstilnih vlaken

Nagli tehnični napredek pri kemičnem izdelovanju vlaken je v zadnjih letih zahvaljujuč, da ločimo umetna tekstilna vlakna od sintetičnih vlaken. To razlikovanje je potrebno, čeprav so sintetična vlakna prav za prav tudi umetna vlakna. V praksi pa je treba razlikovati med umetnimi vlakni, ki se po kemični poti pridobivajo iz bioloških surovin (t. j. iz lesa odnosno celuloze ali pa mlečnega kazeina) od vlaken, ki se izdelujejo »docela sintetično«, t. j. iz kemičnih surovin, ki niso rastlinskega ali živalskega izvora. Čeprav je kemično tehnični postopek za pridobivanje teh sintetičnih tekstilnih vlaken že v praksi preizkušen, vendar doslej zaradi vojne ni bilo mogoče pričeti z izdelovanjem takih vlaken v velikem obsegu, tako da bi tudi širša javnost lahko preizkusila tekstilne in druge izdelke iz teh novih surovin in bi se prepričala o njihovi vrednosti, zlasti o njihovi izredni trpežnosti, ki daleč presega trpežnost vseh naravnih tekstilnih vlaken.

Prva docela sintetična vlakna so bila leta 1934 izdelana v laboratorijih nemške družbe IG Farbenindustrie pod imenom PC vlakna. Leta 1938 so v Zedinjenih državah pričeli izdelovati docela sintetična vlakna »nylon«, ki se od lanske jeseni izdelujejo tudi v Italiji v novi tvornici družbe Snia Viscosa. Leta 1940 pa so Nemci zaključili poskuse z novim sintetičnim vlaknom »perlon«. Vsa ta sintetična vlakna imajo spričo svojih izrednih lastnosti neprecenljivo bodočnost in je pričakovati, da bo njih proizvodnja po vojni zavzela še hitrejši razmah, kakor proizvodnja umetne svile in celulozne volne v zadnjih 20 letih.

Najbolj izrazita lastnost vlaken PC je nedosežena odpornost proti vplivom kislin in kemičnih sredstev. Najmočnejše kisline in najmočnejša žužila, ki uničijo bombaž ali volno v nekaj minutah, ne morejo vplivati na sintetična vlakna PC, ki imajo vrhu tega še to izredno lastnost, da se tudi pri dolgem ležanju v vodi prav nič ne spreminjajo, ker so odporna proti vplivom bakterij gnilobe. Vlakna PC tudi ne zgorejo, temveč se pri vročini le stopijo. Prav tako so odlične električne lastnosti teh novih vlaken, ki so boljši električni izolator kakor naravna svila. Njihova slaba stran je edino v tem, da

ne prenesejo velike vročine. Pa tudi v tem pogledu je bil v zadnjih letih dosežen napredek.

Prvotno izdelana vlakna PC niso vzdržala temperatur preko 90° in zaradi tega niso bila sposobna za pranje v vreli vodi. Medtem pa je uspelo kakovost toliko zboljšati, da vlakna vzdržijo brez vsake škode tudi temperaturo 120°, in se tudi pri večernem kuhanju prav nič ne spreminjajo v pogledu odpornosti ali skrčijo. Nova vlakna PC so zlasti primerna za izdelovanje tkanin za kemično industrijo, zaščitnih oblek, vrvi in sličnega materiala v obratih, ki delajo s kislinami, nadalje kot tesnilni material in zlasti za izdelovanje vrvi, ribiških mrež in platna za ladje in ribištvu, to pa spričo izredne lastnosti, da se tudi v slani vodi nič ne spreminjajo.

Pomorski ribiči bodo to novo surovino sprejeli s posebnim veseljem, saj je znano, kako občutljive so ribiške mreže in vrvi, če so predolgo v vodi, ker pričnejo gniti. Mnogo dela si bodo prihranili ribiči, ki jim ne bo več treba po vsakem lovu sušiti mrež. V pomorstvu bodo izdelki iz teh vlaken, čim bolj na razpolago v zadostnih količinah, v kratkem spodbudili izdelke iz konoplje.

Glede uporabe novih vlaken so na razpolago dolgoletne izkušnje na najrazličnejših področjih. Življenjska doba tkanin za filtriranje v kemičnih obratih je šest do desetkrat daljša kakor pri podobnih tkaninah iz bombaža ali volne. V mnogih primerih je življenjska doba celo 30 do 50-krat večja. V kemičnih obratih, kjer delajo s kislinami ali lužili zdrže zaščitne obleke iz teh novih tkanin 4 do 8-krat več časa kakor zaščitne obleke, ki so jih doslej uporabljali in so bile izdelane iz klobučevine. Nova vlakna bodo nadomestila tudi azbest kot tesnilni material v obratih, kjer delajo s kislinami in lužili. Izredna je tudi odpornost teh novih vlaken pri mehanski obrabi. Vrvi in trakovi iz teh vlaken vzdržijo neprimerno dalj, kakor če so izdelani iz konoplje ali lanu. Posebno uporabna so nova vlakna tam, kjer prihajajo tkanine ali izdelki stalno v stik z vodo, ker — kakor rečeno — ne gnijejo, zato tudi po večletnem ležanju v vodi ne izgube svoje odpornosti.

V drugo skupino sintetičnih vlaken spadajo vlakna »nylon«, ki se, kakor rečeno

izdelujejo v Italiji, in podobna vlakna »perlon«, ki jih izdelujejo v Nemčiji. Ta vlakna imajo izredne fizikalne lastnosti in se odlikujejo po svoji odpornosti in trpežnosti. V tem pogledu daleč nadkriljujejo vsa naravna tekstilna vlakna. Proti kemičnim vplivom so mnogo bolj odporna kakor naravna vlakna, četudi ne dosežejo odpornosti vlaken PC. Za vlakna »perlon« in »nylon« je značilna nizka specifična teža 1.1 v primeru s specifično težo svile, ki znaša 1.37, in specifično težo volne, ki znaša 1.5. Trdnost teh vlaken presega trdnost vseh naravnih vlaken. Za primerjavo nam služijo naslednje trdnostne številke: perlon 50 do 55, naravna svila 30 do 40, bombaž 12 do 17, volna 5 do 7. Tudi elastičnost je mnogo večja kakor pri volni in naravnih svili, izredna odpornost pri upogibanju, pa se sploh ne da primerjati z naravnimi vlakni. Ker vlakna niso biološkega izvora, jih ne napade gniloba in se tudi po večletnem ležanju v vodi ne spreminjajo. Tkanine iz teh vlaken se lahko kuhajo in tudi likajo, ker zdrže temperature do 260 stopinj Celzija.

Kakšno bodočnost ima sintetična vlakna kot surovina za izdelovanje najrazličnejših tekstilnih izdelkov, dajejo slutiti polizkusi, ki so jih napravili v raznih državah. Četudi je bilo v naprej pričakovati, da bodo sintetična vlakna spričo visoke trdnosti, elastičnosti, trdnosti proti upogibu in obrabi trdnosti kmalu pridobila velik pomen v tekstilni industriji, so vendar presenetili polizkusi, ki so bili napravljeni s praktičnimi oblačilnimi predmeti. Že tedaj, če se primeša naravnim ali umetnim vlaknom 20 do 30% sintetičnih vlaken, se trpežnost tekstilnih izdelkov izredno poveča. To velja zlasti za nogavice, ki se na stopalu zelo obrabijo in kmalu strgajo. Polizkusi z nogavicami nudijo tudi najboljši dokaz o odlični uporabnosti novih vlaken.

Tako so napravili polizkuse s svilenimi damskimi nogavicami iz perlonov v teži 30 gramov. Po 20dnevni nošnji in 20 kratkem pranju so kazale nogavice iz perlonov le 1.1 poškodbo, medtem ko so svilene nogavice v enaki teži pri enakem nošenju pokazale 19.8 poškodb. 39% nogavic iz perlonov je bilo po 20 dnevni nošnji in 20 kratkem pranju docela nepoškodovanih, medtem ko od navadnih svilenih nogavic ni ostala nepoškodovana niti ena. Še ugodnejši so bili rezultati pri težjih nogavicah. Polizkusi z močnimi močnimi nogavicami v teži 125 gramov so pokazali naslednje rezultate. Nogavice iz čiste volne so po 70dnevni nošnji pokazale povprečno po 7 luken, medtem ko je od nogavic iz perlonov po 170dnevni nošnji in 56 kratkem pranju pokazala le vsaka tretja poškodbo.

Uporabnost perlonov in nylonov pa ni samo odlična pri oblačilnih izdelkih. Nova vlakna se bodo z velikim uspehom lahko uporabljala v najrazličnejših svrha, tudi za gonilna jermena, za vrvi in zlasti tudi za dežne plašče in dežna oblačila ter pokrivala za vozove in vagoni, to pa zaradi majhne teže in okolnosti, da tkanine iz sintetičnih vlaken ne vsrkavajo vode, temveč jo odbijajo. Podobno kakor vlakna PC se bosta tudi nylon in perlon uporabljala povsod tam, kjer pridejo tkanine pogosto v stik z vodo, tako n. pr. v ribištvu, pri čemer je še posebej povdariti večjo odpornost in trpežnost mrež iz sintetičnih vlaken. Pri tkaninah za perilo in obleke pa se bosta lahko nylon in perlon uporabljala tudi mešana z drugimi vlakni. Pri tem se bistveno zboljša trpežnost tkanine in tudi elastičnost.

Velika nova področja se odpirajo za uporabo sintetičnih vlaken tudi na drugih področjih. Tako se lahko umetne ščetine odlično uporabljajo za najrazličnejše krtače. Ker umetne ščetine iz sintetičnih vlaken niso izpostavljenju gnitju, se bodo uporabljale pri izdelovanju krtačic za zobe. Take krtačice, ki ne gnijejo, so bolj higijene, vrhu tega pa so odporne še in dolgo trajnejše.

Gospodarske vesti

— Iz trgovskega in združnega registra. Pri tvrdki »Sekotex«, družbi z o. z. v Ljubljani, je bil vpisan kot nadaljnji poslovođa Adolf Lata, tekstilni tehnik v Ljubljani. — Na Naprednem tisku, združbi z o. j. v Ljubljani, je vpisan za sopodpisanje pooblaščen Jozef Reiser, direktor v pok. v Ljubljani. — Pri Nabavljajni zdruzi železničarjev Ljubljanske pokrajine je bil izbrisan član upravnega odbora Josip Magajna, vpisan pa kot član upravnega odbora Janez Sever, železniški uradnik v Ljubljani. — Pri Lesni zdruzi »Ljubljanski vrh« na Verdu sta bila izbrisana člana upravnega odbora Franc Furlan in Matevž Nagode, vpisana pa Anton Petrovič in Franc Stražišar, oba posetnika iz Verda.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik šteje 9, ki velja po naredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino Ljubljano naslednje cene na drobno (z všteto trošarino):

1. Kruh iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire, v kosih od 1.000 do 1.000 g 2.20 lire; testenine iz enotne moka 3.90 lire za kg; enotna pšenčna moka 2.70 lire; enotna koruzna moka 2.20 lire; riž navadn 2.70 lire; fižol 6 lire za kg.
2. Jedilno olje (olivno) 14.70 lire za liter; surovo maslo 28.40 lire za kg; slanina soljena 19 lire za kg; mast 17 lire za kg.
3. Kis, 4% vinski 6.35 lire za liter.
4. Mleko 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.
5. Sladkor: sladkorna sipa 8.25 lire za kg, v kockah 8.35 lire.
6. Mehka drva, razlagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za sto; mehki roblanci (žamane), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lire za sto; trda razlagana drva 40 lire za sto; enotno mlto, ki vsebuje 23—27% kisline, 4.10 lire za kg.

Tečaj za vojaške pravnike

Iz Berlina poročajo, da bo na pravni in državnoznanstvi fakulteti vseučilišča v Greifswaldu od 1. avgusta do 3. oktobra počinšič tečaj za vojaške pravnike in vojne invalide pravnike. Obisk tečaja je dovoljen tudi dijakom, ki so vpisani na drugih univerzah.

Odločitev na Siciliji še ni padla

Graška »Tagespost« prinaša naslednji članek svojega berlinskega sotrudnika:

Čeprav se bojišče na Siciliji v nobenem primeru ne da primerjati z ogromno razsežnostjo vzhodne fronte, ni mogoče tajiti, da gre Angležem in Američanom na sredozemskem otoku za prav tako važno odločitev, kakor bi jo radi izsilili Rusi v drugih okoliščinah s prodorom na ruskem bojišču. Treba je ugotoviti, da se v dnu pri Kaniji v zadnjih dnevih ni posrečilo priti nikamor naprej. Na področju pri Kaniji so Angleži absolutno običali. Američani pa so se morali na nekaterih krajih celo umakniti. Premikanja, ki so jih izvedli nemški in italijanski oddelki v severovzhodni Siciliji, so nasprotnika zapeljali, da je povečal svoj pritisk v severni smeri. Na vzhodni strani Cefaluja napadajo ameriške čete na dolgi cesti, ki se vleče ob nabrežju iz Palermo proti Mesini. Močna koncentracija nemško-italijanske vojske jih je prav gotovo presenetila.

Tako je na celotnem sicilskem bojišču v trenutku značilno to, da je zavladalo povsod povečano topniško delovanje. Podoba je, da se je nasprotnik uveril, da je zadel na glavno nemško in italijansko vojsko, zaradi česar mora sedaj izvesti odločilni napad na Kanijo. V ta namen so bile otvorene obsežne topniške priprave. Toda prav tako je napotil položaj Američane, ki so običali v sredini sicilskega bojišča, da so začeli na mnogih mestih podvzemati poskuse za prodor z oklopnimi vozovi. Ti poskusi so se izjalovili spričo nemško-italijanske obrambe. Angleškoameriški oklopni oddelki so pri tem utrpeli izredno hude izgube.

Položaj na ravnini pred Kanijo je bil v zadnjih dneh večkrat predmet angleškega razpravljanja. Liddle Hart, ki zastopa v »Daily Mailu« mišljenje, da se prava odločitev za Anglosase na Siciliji šele bliža in da niso niti Angleži niti Američani v zadnjih osmih dneh prišli nikamor naprej, ugotavlja z žalostjo, da se je napredovanje angleške 8. armade vzdolž sicilske obale proti Kaniji ustavilo zaradi sovražnega odpora na »prav grdem me-

stus«. S tem, piše Hart dalje, da je nasprotnik skrčil svoje čete na majhnem prostoru, se je obrambna fronta bistveno ojačila ter onemogočila izvedbo napadnih načrtov. Zato si ne sme nihče delati nobenih utvar zaradi nagle zasedbe Palerma in Marsale ter je treba računati s trdnostjo njegovih bojev, v katere se je zapletla 8. armada generala Montgomeryja pred Kanijo z nemškimi divizijami. Podobno piše tudi »Exchange Telegraph«, ki ne prikriva izvestnih težav, na katere je zadel angleška 8. armada pred Kanijo. Nemške čete se borijo odločno in zagrizeno. Že dva meseca pred invazijo je bila ravnina pri Kaniji od branilcev pripravljena in se je spremenila v izvrstno postojanko za pozicijsko vojno. Topovi so vgrajeni v kamenite temelje ter zaradi tega nedostopni angleškim letalom. Angleška 8. armada stoji na ploščati ravnini, kjer nima nobenega kritja. Pod temi pogoji se bitka za Kanijo lahko izvede z izrednimi izgubami napadalca, takšnih izgub pa Montgomery očividno neče vzeti nase.

Preden pa bi prišlo do tega, je še daleč. Angleži sami priznavajo, da branilci zagrizeno branijo vsako ped zemlje. Protiletalsko topništvo dosega tudi na Siciliji največje uspehe. Na področju južno od Kanije ni sestrelilo le mnogih sovražnih letal, temveč tudi ogromno težkih tankov, letal, transportnih, municijskih in drugih voz. V desetih dneh so ti topovi sestrelili sedem izkrvalnih čolnov, dva brza čolna in eno korveto, poškodovali pa tri križarke in zažgali angleški rušilec. Navzlic silni vročini, ki vlada sedaj na Siciliji, kažejo pešci in grenadirji svoje najodličnejše sposobnosti. Tudi letalci izpolnjujejo svojo dolžnost. Sovražne postojanke, kolone oklepnikov in dovolnih sredstev uničujejo z vsakovrstnimi razstrelivi; pri tem ne puščajo vnevar niti letališč, kakor kaže usoda Gele in Pachina. Tudi oskrbovalna mornarica trpi zaradi tega delovanja. Bombardirano je bilo pristanišče v Augusti in zadete so bile v njem transportna ladja z 8000 br. reg. tonami, ena križarka in še ena ladja. V pristanišču Sirakuze ležijo poškodovane sovražne ladje, katerih tonažo cenijo na 36.000 ton. Vsak dan odhajajo mnoge poškodovane ladje proti Gibraltarju, kamor jih vlečejo v popravilo. Borba proti sovražnim ladjam se torej neprestano nadaljuje z dobrimi uspehi.

Naročite se na romane DOBRE KNJIGE!

Claude Godel:

Tekmeča

(Prevod iz francoščine.)

Kakih dvajset se nas je zbralo s kolarci v roki okoli Rolanda Chanceroisa, da proslavimo njegovo izvolitev v francosko akademijo. Naše veselje nad tem dogodkom je bilo tem odličnejše, saj je bil Chancerois eden izmed tistih redkih mož, ki uganemo tolaženo besedo, po kateri človek hrepeni, in prijateljsko uslugo, za katero se ga nihče ne drzne prositi. Le to se nam je zdelo nepravilno, da nismo bili že prej deležni te radosti; kajti že davno bi bila pristajala ta čast Chanceroisu, znamenitemu pisatelju razvnanjajočih pesmi, po življenju posnetih dram in pozornost vzbujajočih romanov. Toda vedno se je dozevalo, kakor da mu ni bilo do tega. Mogoče je bila to le nekaka skromnost? Ali brezbriznost? Ali kratko malo strah pred neprijetnostmi, ki se jim človek izpostavlja, ko se poteguje za tako čast? Nič nismo vedeli. In če je kdaj v njegovi navzočnosti nanesel pogovor na to, je navadno on sam zasakal govorico.

Sedeli smo in prebirali slavljencu, lagodno v naslanjaju sedečemu, iz vsega sveta došle brzojavke s čestitkami. V tem se je prijavil mladi Robin, novinar, ki ni bil zamudil še nobene prilike in je vsako literarno osebnost izpraševal in ki je znal ko nihče drugi prodreti tudi zaprta vrata in priti do zakrjenih src.

Stopil je v sobo, lahkonog, smehljajoč se, navdušen, skočil k junaku dneva in je mimogrede dobrohotno in vljudno pokimal temu ali drugemu, ki nismo še mislili

na akademijo. S svojim prijetnim glasom je večkrat ponovil: »Častiti mojster!« Hotel je biti prvi. Ni se hotel zadovoljiti z neosebno poročilom. Bilo mu je do spomina, do nečesa, kar bi utegnili približati mojstra njegovim bralcem. Čudovito je bilo, kaj vse je hotel mladi mož.

Roland Chancerois ga je pustil govoriti, pihal gost dim iz svoje velike pipe in končno dejal:

»Prav! Povedati vam hočem anekdoto, ki sem jo bil že tako prihranil prav za današnji dan — mogoče jo utegnete kdaj uporabiti.

Šestnajst let je od tega — da, šestnajst let — moj sin, ki ga vsi poznate, je bil tedaj star dvajset let.

Jaz sem jih imel sedem in trideset in bil sem šele neznan začetnik — le pustite, jaz že vem, kaj pravim. Slednjič je to posttransko.

Robert je hodil tedaj v gimnazijo. Zasedoval sem od vsega začetka njegovo šolanje. Pripraviti sem ga hotel, da bo znal ločiti potrebno od nepotrebnega, in mu dokazati, da je bistvo vsakemu napredku osebni napor.

Vsak dan pred kosilom sem ponavljal z njim njegovo nalogo. Naj sem tudi nalezl pri njem na marsikatero vrzel v njegovem znanju, meni je pa manjkalo na vseh koncih in krajih. Kolikor sem le utegnil, sem prikrival svoje neznanje sinu. Zgodovina in zemljepis, to je šlo še kolikor toliko. A realnim učnim predmetom nisem bil kos in posebno matematika je bila pravo strašilo za mene.

Na srečo je prihajal vsak teden četrtek. Ta dan se je zopet dvignilo spošto-

vanje do mene pri sinu, kateremu ni bila ušla nobena moja zadržega.

Vsak četrtek je namreč moral spisati Robert za šolo domačo nalogo. Prebiral mi je te domače naloge: »Prednosti štirih letnih časov«, »Gozd v jeseni«, »Pot v šolo«. Jaz sem mu popravljal neprimerne, črtal mu dvojne izrede, dodal tu pa tam kak olepšujoči pridevnik, kako opazko, kako dopolnilo, na kar sem bil zelo po-nosen.

Prihodnjo sredo sem čakal nestrpno, da mi Robert pove red, ki sva si ga bila zaslužila v nalogi. Red je bil navadno precej dober, izboljšal se ni in moj sin je govoril s slabo zadržano zavistjo o »zelo dobrem« ali »izvrstnem« redu, ki ga je bil eden njegovih tovarišev vedno deležen, čeprav je bilo očitno, da si je dal narekovati vse naloge — po očetu.

Tudi brez posebnega poznavanja človeške duše je lahko vsakdo uganil, kako je Robert hlepel po izredno dobrem redu in po tem, da se njegova naloga kot najboljša prebere vsemu razredu.

Očetovska ljubezen in brez dvoma tudi nekaka domišljavost sta me prihiteli do sklepa, da spišem naslednjo nalogo sam.

Naloga se je glasila — prav dobro se še spominjam — »Moj najlepši dan v počinah« in Robert je spisal po mojem narekovanju nekaj strani, na katerih sta se složno družila humor in poezija.

Sledečo sredo je prišel ves srečen domov: »dobil je bil zelo dobro«, prav enak red ko njegov tovariš.

Mene ta izid ni mogel zadovoljiti; sedel sem tisti večer k svoji pisalni mizi in se

trudil več ur, da doženem, zakaj me žone neumljivo notranja sila do tega, da postanem letalec-krmar, kar se sicer ni ujemalo, kar je pa nudilo ugodno podlago vsakovrstnim poetičnim izlivom.

Prišla je zopet sredo in dobil sem — malokdaj sem se v svojem življenju bolj veselil — pozornost vzbujajoči »izvrstni«. Prekošil sem, bistveno svojega tekmeča, ki sem se ga tako bal.

Nobenem ne verjame, kako zvit postanejo lahko otroci — Robert je točno vedel, kaj dela. Prijel me je bil za moje častilakomnost in jaz sem moral nadaljevati, pisal sem mu naloge, da bi kakovost njegovih nalog preuči in ne pojemale.

Sicer kmalu ni šlo več zanj... marveč — in to so vedeli nedvomno njegov profesor, njegovi sošolci in ves licej — šlo je za mene. Moje ime je bilo na prevesici in ime očeta Robertovega sošolca.

Vse leto je trajal obupni boj, bil je to literarni dvoboj na šolskih tleh, in v tem boju, priznati moram kljub svoji skromnosti, sem zmagal jaz.

Najbolj očitna posledica te zmage je bilo dejstvo, da sem si bil nakopal na glavo nespravljivega osebnega sovražnika, očeta Robertovega sošolca, ki mi ni nikdar odpustil svojega poraza.

Kajti on je bil tedaj že član akademije. Nočem izdati njegovega imena... bil je eden zadnjih med tistimi, ki jih je

Možgani — trajna radijska postaja

Tudi sodobna znanost še prav malo ve o človeku in njegovih skrivnostih. To velja še prav posebno za naše možgane in njihovo delovanje. Znanstveniki pravijo, da so človeški možgani pravega oddajnika in sprejemnika radijske ali brezžične postaje. Naj navedemo nekaj zanimivih primerov, katere so doživeli sami ali na drugih ugotovili ljudje, ki so to vprašanje raziskovali.

Nevaren in izredno podjeten slepar, ki je v ječi pričakoval, da ga bodo poklicali pred sodišče, je preiskovalnemu sodniku med drugim dejal: »Kadar sem blaginju kake banke predložil ponarejen ček, sem si zmeraj prizadeval misliti na kar koli, samo ne na dejanje, ki sem ga vršil. Če bi mislil na dejanje, se mi zdi, kakor da bi skrivnostna slika opozorila blaginju, kaj je na stvari.« Isti slepar, ki je nedvomno posedoval tudi precejšnjo merico na ravne duhovitosti, je sodniku predlagal še naslednji poizkus: »Ko boste hoteli dvigniti v banki denar, poizkusite na tistem sami pri sebi misliti, vztrajno misliti, da je ček ponarejen! Da je ček ponarejen in da ste slepar! Zaotavljaj vas, da bo blaginjski postal nezaupljiv in pikoľovsko natančen. Vaše skrite misli bodo nanj tako učinkovale, da bo postal pozoren na vas in se bo hotel prepričati, če je ček v redu.«

Sodnik, ki se je mnogo ukvarjal s takimi vprašanji in je napisal potem svoje spomine, trdi, da je res večkrat naredil ta poizkus in skoraj zmeraj je bilo tako, kakor je napovedal zaprti slepar.

Skoraj zmeraj, poroča kdo, zakaj pa ne zmeraj? Ni težko odgovoriti. Morda je bil blaginjski tako zaveren v svoje skrb, da je bolj ali manj avtomatično izplačal denar, zato niso mogli njegovi možgani sprejeti tajnega, čeprav lažnega sporočila sodniških možganov, ali pa sodnikove misli niso bile dovolj zbrane.

Znani psihiater Mignet ve povedati o zanimivem primeru, ki ga je opazoval pred 20 leti. Njegov znanec je imel bojazljivo zelo zelo občutljivih živcev. Žena je mnogokrat nemirno spala, sama s seboj govorila in se premetavala po postelji. Njen mož je po psihiatrovem nasvetu neke noči, ko je bila žena spet prav nemirna v spanju in je večkrat zaklicala: »Na pomoč! Na pomoč!«, komaj slšno dihnil v njo: »Ne boj se! Jaz sem pri tebi in ne dopustim, da bi ti kdo kaj storil!«

Na največje presenečenje moža se je žena res v trenutku umirila. Mož je s poizkusi nadaljeval in jih stopnjeval. Ob neki priliki, ko se je žena v spanju le rahlo razburjala, ji je samo v duhu, ne da bi premaknil ustnice, sugeriral naslednje: »Povsem upravičeno je, da se razburjaš. Grozi ti huda nevarnost. Jaz te bom ubil... Tvoj konec je tu...«

Zenini nemir se je v trenutku, istočasno, ko so bile te besede misljene, tako povečala, da se je zbudila. In na možovo vprašanje, zakaj se je zbudila, je priznala, da se ji je sanjalo, da jo mož namerava ubiti... Pripomniti je treba, da mož ni bil nikakšen »mediji« in žene nikakor ni bilo mogoče hipnotizirati.

Skoraj vsakomur je znano, da se tu človek ozre, če ga kdo od zadaj opazuje, čeprav on tega ne ve. Ozrl se bo skoraj v vsakem primeru, razen če je močno zamišljen v nekaj, kar je priklenilo vso njegovo pozornost. Poizkusil sem opazovati kakega človeka, ki ni vedel, da ga kdo opazuje in tega tudi ni mogel videti. Opazoval sem ga in mu v duhu sugeriral, naj se ozre. In se je ozrl. Obraz pa mu je spretelo nekaj, kar bi smel imenovati razočaranje.

Pred leti sem hodil vsak dan ob isti uri po neki ulici, kjer je bil dekliški internat. Zmeraj so sicer na oknu tri dekleta in gledala živahno življenje. Ščasoma smo se na videz spoznali in počasi sem se deklet na oknu tako privadil, da sem zmeraj pogledal, če so tam. In pri njih je bilo podobno. Nekega dne pa sem izostal. Mimo internata sem šel tri ure kasneje. In ko sem zavil v isto ulico, sem se najprej spomnil deklet in pogledal na okno. Ni jih bilo. Ko pa sem se oknu približal, so se vse tri pojavile in naši pogledi so se srečali... Sel sem mimo in se čez čas ozrl. Deklet ni bilo več.

Slučaj ali kaj? Ne. Ko sem nadaljeval svojo pot, se mi je zabliskala nenavadna misel. Kaj če bi poizkusil od nedolžni uri, ob uri, ko dekleta nimajo navade sloneti ob oknu, priti mimo in jih v duhu klicati k oknu? Ta misel mi ni dala miru. Naslednji dan sem bil že zgodaj pri internatu, in sicer tako, da me niso mogli videti. Osredotočil sem misli in klical dekleta k oknu. In res so prišle! Poizkus sem večkrat ponovil in je, razen enkrat, zmeraj uspel.

Od tedaj sem posvečal tem vprašanju vso pozornost. Dobesedno hlastal sem za takimi primeri in dosegel zanimive uspehe. Ugotovil sem med drugim, da ta pojav, odnosno ta »radijska postaja«, brezhibneje oddaja in sprejema med sorodniki in ljudmi, ki se imajo radi.

Čim ožje je sorodstvo in čim večja je medsebojna simpatija, tem močnejši so skrivnostni valovi.

Naj navedem primere, o katerih sem se pričel sam. Ona ni imela navade stati ob oknu svoje sobe in gledati na cesto in on ni imel navade postajati na cesti in gledati v okna. Pa je kljub temu tu pa tam obstal pod njenim oknom in si zaželel, da bi jo videl, samo videl. Zela se mu je takoj uresničila, ker ona je stopila k oknu, čeprav sama ni vedela zakaj. Zgodilo se je tudi, da se je sredi noči prebudila in stopila k oknu in on je stal spodaj.

Pred nedavnim pa se mi je zgodil še zanimivejši primer. Okrog polne sem govoril z neko znanco in sem skušal doseči sestanek, a nji očitno nekaj ni ugalalo, ker me je zavrnila, češ da gre s prijateljicami v kino. In potem sva se pogovarjala o tistem in o drugih filmih in še o mnogočem. Najin razstavek je bil zelo prijateljski in se med potjo domov sem se odločil, da ne bom iskal drugih prilik, temveč da bom popoldne dovršil delo, ki sem ga že delj časa odlašal. Ko sem se ga lotil, me je obšel čuden nemir, ki je trajal nekaj minut, tako da nisem mogel zbrati misli. Potem sem kratek čas delal, nakar se mi misli usle k moji znanici. Kmalu nato pa me je znova obšel nemir in ukresala se je misel da moram delo hitro dokončati, ker sicer ne bom došel za časa v kino, kjer naj bi bila čez uro ali kaj moja znanica. Pa saj je šla s prijateljicami v kino! — se je nekaj oglašalo v meni. Toda vse prepričevanje, prepričevanje, ki je imelo stvarno podlago, me ni moglo pomiriti. Z največjo naglico sem delo dovršil in odvihral z doma kakor tisti, ki gre na prvi sestanek in je prepaden ugotovil da bo došel na določeno mesto šele pol ure pozneje. Ko sem se bližal Tivoliju, sem premišljeval, po kateri strani bi šel in sem se odločil za srednjo pot. In ko sem

prekoračil železniško progo, sem se zagledal svojo znanco, ki mi je prihajala naproti! Najprej me je vprašala, kam grem. Odvrnil sem nehoti, da k nji in da mi je »nekdo« povedal, da je tu. In ona mi je povedala, da ni šla v kino in da je mislila name...

Nekoč sem potoval in sem prenašal velik kovček. Pa sem v Kolodvorski ulici zagledal stražnika. Med postave me je oddale bežno pogledal in nekaj se mi je zabliskalo, da me bo ustavil. V tistem trenutku je redar, ki je že brezskrbno usmeril svojo pozornost drugam, sumljivo pogledal vame, da sem mu kar naproti stopil in že sva bila skupaj. Vprašal me je, kaj imam v kovčku in od kod sem. Ko sem mu pokazal in povedal, se je pomirjen oddaljil.

Poizkuse sem delal tudi med jezikovnim poukom. Učenci ali učencu sem skušal sugerirati besedo, ki se je ni zapomnil. In skoraj zmeraj sem uspel. Včasih se je zdelo, da s težavo izgovori tisto besedo, kakor da bi se davil, in ni bil uverjen, ali je prava ali ni.

Če bi hotel naštet še ostale primere, bi mi zmanjkalo prostora. Ni dvoma, da se dá z vztrajnim vežbanjem »brezžično« poročanje med človeškimi možgani izboljšati, da postane tajna »postaja« v možganih občutljivejša in bolj zanesljiva.

Če bi moja stara teta, ki že več kakor četrto stoletja mirno počiva pod večno odejo, stopila danes v sobo, kjer je sprejemni radijski aparat, bi bila uverjena, da je to sam hudič in bi se trepetaje križala, ko bi ji pa povedal, da poslušamo prenos sv. maše iz cerkve sv. Petra v Rimu, bi bila prepričana, da sem zblaznel in bi jo bržčas zadela kap. In vendar je radio za nas že nekaj vsakdanjega. Ali bi se morali zato res čuditi, če bi čez nekaj desetletij mogli na razdaljo, če že ne vse govoriti, vsaj v glavnih potezah razložiti svoje misli? *vm*

Beneške gondole v vojni

Kadar nanese pogovor na Benetke in vzbudi ta beseda v poznavalcu konkretno podobo tega mesta, se človek nehoti spomni na golobe na trgu sv. Marka in seveda tudi na gondole, brez katerih si Benetke skoraj ne moremo predstavljati. Toda Benetke z gondolami živijo samo v predstavi povprečnega Srednjeevropeca. Le tuje, ki se je mogoče mudil v Benetkah, si ne more Benetk predstavljati brez gondol. Tujec je prepričan, da je gondola edino prometno obilje Benetčanov. O majhnih ladjicah, tako zvanih »vaporetti«, pa imajo tujci, ki pridejo v Benetke, popolnoma napačne predstave.

Zlata poroka pri Štibernikovih

V nedeljo 25. t. m. sta na svojem domu v Trnovem ob ozemlju svoje rodbine in prijateljev praznovala g. Martin Štibernik in njegova žena Marija pomemben življenjski jubilej, 50letnico skupnega življenja. Poročila sta se 23. julija 1893 v cerkvi sv. Petra v Ljubljani. Kakor sta bila vajena spočetka živeti v

skromnem zatišju, tako sta tudi svojo zlato poroko obhajala tiho in skromno v spominu na minula leta, ki so jima potekala v skrbi in neumornem delu za družino. Saj se jima je rodilo osem otrok, od katerih jih je šest že umrlo. Preostali jima je še edini sin Martin, znani pevec tenorist, in hčerka Ivanka, ki po stari trnovski tradiciji vrtnari in gospodinji na svojem domu.

Jubilant se je rodil 11. novembra 1865 v Grosupljem na Dolenjskem. Žena Marija pa 22. februarja 1868 v Selcih pri Škofji Loki. Martin Štibernik je bil najprej zaposlen pri gradnji dolenske železnice, pozneje pa 16 let v Knez-Zupančičevi opekarni kot kurjač. Pa tudi mama ni držala križem rok, ampak je delala polnih 32 let v nekdanji ljubljanski predilnici. Slavljenca sta zdrava, krepka in zadovoljna dočakala zlati jubilej svojega zakonkega življenja, ob katerem jima vsi prijatelji in znanzi izrekajo čestitke z željo, naj bi se zlaternu pridružil še biserni jubilej.

Resnica je popolnoma drugačna. Gondole in njihovi veslači, gondoljerji, preživljajo sedaj zaradi vojne hudo krizo. Ze tretje leto je Italija v vojni in izredni časi nalagajo vsem slojem gotove omejitve. Za motorke je na razpolago le omejena količina goriva, zato se je moral promet z ladjicami v Benetkah skriti na najmanjšo mero. Kljub temu pa ni napočila zlata doba za gondole in gondoljerje.

Gondola je bila in je še danes v Benetkah prometno sredstvo, ki pride v poštev le za turiste in novoporočence ter takšne, ki obiščejo Benetke prvič v življenju. Pravi Benetčan se ne vozi po beneških lagunah z gondoljo, če nima za to prav posebnega vzroka. Takšen povod je n. pr. poroka ali smrt, odnosno pogreb. V ostalem obstoje neka psihološka naspotstva med Benetčanji in gondoljerji. Benetčan se ne čuti prav nič počasnega in pomenskega, če se mora peljati v gondolji med lagunami. Gondoljerji pa tudi nič kaj radi ne prevažajo domačinov, katerim so dobro znane njihove ukane. Saj se da z gondoljo zaslužiti samo pri ljudeh, ki se ne razumejo natančno na tarifne postavke ter so pripravljeni plačati dogovorjeni znesek za vožnjo. Zaradi tega hodijo benetški domačini najraje peš ali pa se prevažajo z že zgoraj omenjenimi »vaporetti«.

Italijanska vlada z zaskrbljenostjo zasleduje položaj gondoljerjev v sedanjem času in je napela vse sile, da bi omilila krizo, ki je zadela gondoljerski stan. Nedavno je bila dana gondoljerjem na razpolago večja vsota denarja, da se s to podporo lažje prebijajo skozi stiske in tegobe današnjega časa. Gondole imajo namreč veliko kulturno in umetniško vrednost. V ostalem je treba pomisliti, da je število gondol v Benetkah danes mnogo manjše, kakor v dobi razcveta beneške republike. Včasih je bilo v Benetkah 10.000 gondol, ki so švigale sem in tja po morski gladini. To je bilo tedaj, ko so bile Benetke na vrhuncu moči, razkošja in slave. V svetovni vojni, ko so prišle Benetke v neposredno območje vojnega dogajanja ter je bilo civilno prebivalstvo evakuirano, je prvič nastopila kriza gondoljerskega stanu z velikimi posledicami. Danes je v Benetkah samo še 600 gondol, ki dajejo zaslužek svojim lastnikom. Za vse te ljudi mora danes skrbeti vlada, kajti zaslužek je ničel in drugih prihodkov, ki bi gondoljerjem lajšali življenje, ni na razpolago.

Strindbergova pisma

Tretja žena Augusta Strindberga, Harriet Bosse, je zdaj, 30 let po smrti svojega soproga, objavila pisma, ki jih ji je pisal v letih od 1901 do 1903. Prevod pism v nemščini bo v kratkem izšel.

sveta; to so poleg kronike naših razstav poročila o pogrebu Riharda Jakopiča, o otvoritvi posmrtnih razstav del Ivana Vavpotčaja s celotnim govorom dra. Windischera in S. Santila ter vrsta krajših informativnih beležek. Med novimi knjižnicami je med drugim ocenjena »Moderna španska lirika« v prevodu Alojza Gradnika, z ilustracijami M. Maleta in uvodnim esejem B. Berka. Polet Jakopičevih slik so v tem zvezku reproducirane slike Zorana Mušiča, Nikolaja Omerca, Maksima Sudeja, St. Kregarja, kpi K. Putiba, Zdenka Koliba, Franceta Gorjeta ter slike in grafike R. Debenkata, Bruna Vavpotčaja, Fr. De Goye, A. Bücklinga (»Vojna«), dalje nekateri primeri umetniških Františka Bilka in ruske ikonegrafije in dve tiskovni člana Italijanske akademije Ardenga Sofficia.

Literarna priloga »Živa njiva« je tokrat dokaj obilna. Posebno zanimivo so štiri doslej nezaneznem pesmi: Jovana Murina Aleksandrova (po rokočisu v Mestni knjižnici), Anton Debenjaka je posvetil smet namom Ivana Vavpotčaja in »Prispeval basen« Patik in muha, Marij Skalan je zastopal z dvema pesmima (Poslanica iz groba Ljubezen), Pavel Karlina se oglašajo po dolgem presledku kot pesnik z »Večerom ob Gradaščici«, Leopold Staneč ima sonet »Ženit«, Borut Žerjav pa je poslovenil iz Hölderlinove poezije stih z naslovom »Prognja«. Iz Omara Hajama štirivrstične objavila A. Debeljak za celo stran novih primerov, iz »Moderne španske lirike« pa je ponatisnjena J. Ménezova »Pokrajina srca«. Aforizmi o ljubezni ter kazalo 7. letnika zaključujejo to lepo, okusno natisnjeno in zares reprezentativno slovensko revijo.

Alojz Gradnik, »Bog in umetnik«

Kot bibliofilska izdaja Bibliofilske založbe (Umetnosti) je izšla v tisku Narodne tiskarne spominu Riharda Jakopiča posvečena pesem

Li Pontefice circondato dai fedeli visita le rovine della Basilica di San Lorenzo — Papež med verniki na obisku porušene bazilike San Lorenzo

Poletje na Finskem

Finsko poletje — piše dopisnik nekega nemškega lista — letos ne prinaša popolnega zadovoljstva tistim, ki so računali z vročino, kopanjem in z mnogimi dopusti in potovanji. Finska je zdaj že četrto leto v vojni, kar že samo na sebi izključuje poletne užitke, ki si jih človek lahko privošč v miru. Do zadnjih dni je bilo na Finskem naravnost hladno in ljudje so hodili okrog v suknjah in plaščih. Polja in travniki so zaradi obilnega dežja v juniju lepo ozeleneli ter obetajo povoljno srednjo letino. Tudi lesna trgovina, splavarstvo in industrija ne počivajo. Čeprav je vojna nalozila vsem državljanom omejitve, so marljivo roke finskega ljudstva pridno na delu predvsem za lastno preiskrbo v bližnji zimi. Država in zasebniki napravljajo zaloge lesa, ki na Finskem nadomešča premog, ter predstavlja pozimi edino učinkovito pomoč proti mrazu. Mestno prebivalstvo se je podalo trumoma na deželo, kjer pomaga pri delu v gozdovih ter nadomešča moške pod orožjem. Tako najdeš na kmethih in v gozdovih s sekuro in motiko v roki učitelje, profesorje, uradnike in nameščenice vseh strok. Vsak skrbi za prehrano, celo ženske in dekleta so med njimi.

Prestolnica Helsinki je v poletnih mesecih kakor na pol izumrla. Vsakdo išče prilike, da bi se naužil toplote in sonca, dokler je čas in dokler se ne podaljšajo večerne sence, ki prinašajo izvestno stopnjo hladu. Ne smemo namreč pozabiti, da je poletje na Finskem zelo kratko, zaradi česar častijo ljudje sonce kakor nekakšno božanstvo. Kdor je le mogel, si je v mirni dobi postavil leseno bajtico na deželi, kamor je odhajal poleti na weekend. Sedaj bivajo v teh lesenih bajticah predvsem matere z otroki, kajti moški so večinoma z doma.

Na ta način nudijo manjša mesteca in naselja na Finskem še vedno nekakšno poletno sliko, čeprav prevladuje v tej panorami ženski spol z otroki. Tudi promet se ni popolnoma zamrl. Ljudje se prevažajo po večini z avtobusi na lesni plin. K sreči je na Finskem dovolj lesa, da se ni bilo treba v pogledu avtobusnega prometa podvreči velikim omejitvam. Pogon z lesnim plinom je splošno v rabi. Poslužujejo se ga ne samo oseba, temveč tudi transportna vozila. Z ladijskimi prevozi, ki oskrbujejo promet na številnih jezerih in jezicah, je seveda težje, ker je za pogon njihovih strojev potreben bencin. Toda tudi v tem pogledu so se Finci znašli. Promet je seveda skrčen, kajti ljudje ne napravijo brez nujne potrebe nobene poti. Le tu in tam srečaš dopustnika, ki je prišel za nekaj dni s fronte domov, da se sestan s svojci in uredi najnujnejše zadeve. Tujski promet seveda popolnoma počiva.

Poleg sonca in svežega zraka uživajo Finci v dobi letnih počitnic na kmethih posebno mnogo jagod, ki so tako rekoč edino domače osevežilo. Jagode nadomeščajo na Finskem vsakovrstno sadje, ki je v tej deželi prava izjema. Jagod je seveda dovolj, ker rastejo v gozdovih in si jih lahko vsak poljubno natrga ter privošč. Te jagode niso samo prijetno poletno osevežilo, ampak tudi dragoceni prispevek za zimsko zalogo. Zima 1941-42 je ostala ljudem v neprijetnem spominu, ker je bi-

la dolga in huda. Navzlic temu, da se bliža nova vojna zima, pa ne vidiš na obrazih Fincev nobenega razočaranja in utrujenosti. Ljudje so prežeti z optimizmom in zaupanjem. Vsakdo ve, da bodo žrtve, ki jih ljudje prestajajo zaradi vojne, obilno poplačane, in v tem upanju je življenje vsem prijetnejše in lažje.

Nič več strahu pred ušmi

O novem načinu zatiranja uši poroča zadnji zvezek nemške revije »Vierjahresplan«. V prvi svetovni vojni so se z nepopolnimi sredstvi borili proti ušem zaradi tega, ker še niso poznali življenja uši. Tedaj se je pokazalo, da se z različnimi praški proti ušem nadlega zamori samo za nekaj dni. Radikalno obiščenje se je lahko doseglo samo v par. vročem zraku ali s prusko kislino. Te načine uporabljajo tudi v sedanji vojni. Toda kljub vsem doslej znanim metodam je bil človek še vedno večkrat žrtev uši. Po dolgih raziskavanjih se je posrečilo najti način, ki že v naprej izključuje, da bi se mogle uši zarediti. Prav tako, kakor že poznajo sredstvo proti moljem, s katerim pripravljajo blago, so zdaj našli postopek za impregniranje oblek, zlasti perila, ki preprečuje, da bi se mogle zarediti uši. Zaradi telesne toplote impregnacija razvija posebne pline, ki izpolnijo prazne prostore med obleko in uničijo ves mrčes na telesu in obleki. Plini delujejo kakor varovalni plašč in preprečujejo za- lego uši za daljšo dobo.

Zlata Gjungenac v »Thais«

Opozarjamo na gostovanje odlične umetnice Zlate Gjungenčeve v »Thais«, ki jo je pela na našem odru šele enkrat in je zbudila z njo veliko pozornost. Nova kreacija te pevke, ki je nastopala doslej v partijah, ki smo jih že poznali od njenih prejšnjih nastopov, bo za gledališko občinstvo, ki je še ni slišalo v njej, dogodek. Ostala zasedba bo običajna.

KULTURNI PREGLED

Jakopič, umetnostna kritika in še kaj

Pravkar je izšel 10. do 12. zvezek revije »Umetnost«, ki je z njim uspešno zaključila svoj sedmi letnik. Zvezek je v glavnem posvečen spominu predstavitelja sodobnega slovenskega slikarstva Riharda Jakopiča. Kakor je bil prejšnji zvezek posvečen imenu Ivana Vavpotčaja. Tako je »Umetnost« edina, ki pred vsakimi grobovi naših vodilnih umetnikov z večjo in bolj znanstveno pozornostjo, kakor morejo dnevniki, oriše njihove stvarjalne osebnosti in pokaže obseg in pomen teh nenadomestljivih izgub.

Jakopičev zvezek »Umetnosti« je opremljen z reprodukcijo mojstrove fotografije iz zadnjih let njegovega življenja. Umetnostni zgodovinar in kritik dr. Franjo Šijanec je prispeval esejsko pisano študijo »Priloge ob Rihardu Jakopiču«, ki na nekaj straneh zgodečno, vendar pa s toplim splošnim tonom prikazuje nekatere probleme Jakopičevega razvoja in dela, ki ga uvidoma označuje takole: »Mogočna, v vseh lastnostih potencirana Jakopičeva narava ne pozna primere ne v naši preteklosti ne v naši sedanjosti. S silo udarnega razuma na levo in desno je razmaknil plesnobo tesnobo domaćih razmer in klical slovenske talente na delo; zares samosvoja. enkratna, nikjer drugod kakor v mitih se ponavljajoča prikazen čudovite življenjske sile, glasnik resnice in videz svojih lencov v brezkončnem snu plantičnih vzprij...« Reprodukcijski, ki izpopolnjujejo ta članek in se nadaljujejo na naslednjih straneh, nas namo znova in posebno nazorno prepričujejo, da je umetnostna vsebina Jakopičevih slik v olju malone nedoljivo združena z njihovimi barvami in da v tej reprodukcijiski tehniki ostaja bore malo, če izgube slike živo gorivo svojih barvnih tonov in plovčev. — Iz Jakopičevega literarnega dela in iz raznih

njegovih izjav so posnete misli o umetnosti in njenih vprašanjih. Publicist dr. J. C. Oblak je zastopal z razmišljanji o Jakopiču: »O modrecu, ki je v barvah mislil in pel...«, naslov, ki označuje ne samo vsebino tega zvezka, marveč je tudi ena izmed značilnih oznak Jakopičeve osebnosti in umetnostne samorazložitve. Pisec išče vezi med Jakopičevimi »filozofskimi« in njegovim delom ter prihaja k nekaterim izsledkom, ki so zanimivi za slehernega ljubitelja mojstrove umetnosti.

Drugi del številke je ozmerjen problemom naše umetnostne kritike. Je v prejšnji številki »Umetnosti« se je oglašil k temu vprašanju z nekaterimi bistriimi opombami slikar Zoran Mušič. To pot probuje tu celotno besedo svojega polemičnega govora drugi značilni umetnik iz skupine Neodvisnih, Stane Kregar (»Umetnostni kritiki pri nas«). V obliki polemike z izvajanjem kritika dr. Mikulža se Kregar dotika ne le splošnega, kiti se neresljivega problema: umetnik — kritik marveč kaže tudi na konkretnih primerih svoje poglede na umetnost in zavrača opazke kritika ki je s svojimi opombami izzval to polemiko in prišlo glasnika Neodvisnih k nekaki četudi še vedno ne zadostni določitvi njihovega estetskega in umetnostnega nazora. Marij Skalan je prispeval »Še nekaj misli o umetnostni kritiki«. V članku se v glavnem sklicuje na Mušičeva izvajanja, vendar pa neodvisno od vsega, kar je bilo povedano o tem vedno znova perečem vprašanju, razčlenja položaj naše umetnostne kritike in opozarja na konkretne okoliščine in na vzroke, zakaj je »kritika pri nas izgubila reputacijo svojega visokega poslanstva ali je sploh ni imela«. Stvarne in dobro premišljene opazke zadevajo v živo. Zvezek zaključujejo vesti iz umetniškega

Alojza Gradnika »Bog in umetnik«. V šestnajstih kritičnih svoje lirčne pesnitve opeva naš pesnik umetnikovo poslanstvo. Bog je poslal umetnika na svet in mu dal ukaz:

Samo trpeč boš našel moj obraz
in samo v dvomih moje tajno sled.
Umetnik se izpoveduje o poteh in težavah svojega življenja in iskanja, o nadejih in razočaranjih, o gorjupih spoznanjih, ki mu jih prinaša izvrševanje višjega ukaza o doživljanju in spoznavanju življenja s silo občutljive duše, z intuicijo umetniške inteligence. In šele na koncu v tavnosti in iskanju se mu zjasni smisel njegovega dela, šele tedaj najde svoj pot do Boga in vidi:

da ti si moj in jaz sem tvoj odmev.
Ta pesem, ki sodi med najznačilnejše v Gradnikovi liriki, je lepo natisnjena. Sama oprema razodeva žalni značaj brojnice. Na posebnem listu je reproduciran Jakopičev podpis. Umetniški prilogi sta: Jakopičeva »Križanska cerkev« in Malešev lesorez »Mojstrove podoba«. Na ovitku je reproducirana Jakopičeva slika »Večer na Savi«. Tudi dvoherben tisk povečuje učinek tega apartno opremljenega spominskega tiska.

Fogazzarov »Svetnik«

Pri nas se je pojavilo v zadnjih letih povučano zanimanje za delo italijanskega pisatelja Antonia Fogazzara (1842—1911). Prevod njegovega, literarno morda najpomembnejšega dela »Piccolo mondo antico« (v dnevniku) in knjižna izdaja romana »Il mistero del poeta« (Pesnikova skrivnost) v »Slovenčev knjižnici« sta očitna znaka novega zanimanja za delo pisatelja, ki je nesporno eden izmed vrhov italijanske pripovedne umetnosti v razdobju modernega. Prihodnje leto bo že 20 let, kar je izdala Tiskovna zadruga Fogazzarov leta 1906 nastali roman »Svetnik« (Il Santo), ki je potemtakem izšel osemnajst let po izidu izvrinika, takrat, ko je v sami Italiji že zdavnaj

Roman romunske vasi

(Iz zagrebškega slovenskega pisma.)

Prevodna književnost se je v zadnjih desetih letih na Hrvaškem nenavadno razbohotila. Razne zagrebške založbe, posebej še Binoza, so izdale vrsto odličnih del iz tuje literature v hrvaškem prevodu. Tako smo nedavno dobili spet novo delo, ki uravnoteženo vzbuja pozornost: roman romunskega pisatelja Livija Rebreanu-ja »Iona«, ki je izšel v prevodu dr. Ivana

Kronika

* **Nov ravnatelj »Resto del Carlino«.** Iz Bologne poročajo, da je prevzel ravnateljstvo znanega dnevnika »Il Resto del Carlino« profesor Alberto Giovannini, ki je za naprej odgovoren za potično smer lista.

* **Spomenik D'Annunziju v Pescari.** Rimski list je objavil besedilo zakona od dne 7. julija t. l., ki predvideva postavitev spomenika D'Annunziju v Pescari na državne stroške.

* **Grški prevod Petrarcevih sonetov.** Najnovejša štev. atenskega lista »Nea Estia« priobčuje pet Petrarcevih sonetov v grškem prevoru Culisa Alepsia. Soneti so vzeti iz Petrarceve zbirke »Canzoniere«, kjer so obeleženi s številkami 12, 22, 54, 95 in 147.

* **Velikodušje v vojni.** Turinska »Stampa Sera« poroča, da je Giuseppe Pantino, lastnik vile Verbena v Torrepallice, po bombardiranju Turina sprejel v svojo vilo vojni vdovo Marijo Canovero z dvema otrokoma. Materi in otrokoma ni nudil samo strehe, temveč tudi vso gostoljubnost ter ni zahteval za to nobene odškodnine.

* **Razdeljevanje novega krompirja.** Po 4 kg novega krompirja na osebo delijo po poročilih italijanskih listov v mestih severne Italije.

* **Cena letošnjemu vinskemu pridelku.** Kakor poročajo iz dobro poučenih virov, se bodo ravnale cene za letošnji vinski pridelok po alkoholni stopnji. Za vsako alkoholno stopnjo je določenih 45 lir.

* **Smrti padec z lestve.** 35 letni delavec Mario Cattaneo se je v Bovisiju pri Milanu povzpel na lestvi 6 metrov visoko, tam pa je izgubil ravnotežje, padel na tla, si zlomil tilnik in obležal na mestu mrtve.

* **Smrt pod vozom.** Kolon Alberto Schiumann iz Fiumane pri Firenzi je te dni bil na poti domov z volovsko vprego. Težak voz se je nenadoma prevrnil in pokopal Schiumannja pod seboj. Mož je dobil tako hude poškodbe, da jim je podlegel.

* **Z drevesa je padel.** V Savoni je splezal petletni deček Massimo Sarai zaradi nepazljivosti staršev na neko drevo, s katerega je padel na tla. Zaradi padca si je fantek zlomil desno ključnico ter si pretrsel mozgane, da so ga morali oddati v bolnišnico.

* **Smrt nesreča dveh kopalec.** V jezeru Maggiore pri Castellettu sta utonila 15letni Giancarlo Platini in 23letni Silvio Puciroli. Šla sta v vodo, da bi se okopala, ker pa nista znala plavati, sta utonila.

* **Neprijetno srečanje.** Neka delavka v Turinu je pred dnem ugotovila, da ji je iz omare izginila najbolj draga obleka. Nekaj dni po tatvini je opazila v oblačilnici podjetja, kjer je bila zaposlena, neko tovaršico, ki je pred odhodom na delo spustila obleko, začudeno podobno njeni. Stopila je bliže in ugotovila, da ima tovaršica res ukradeno obleko. Naznanila je stvar policiji, ki je tatvino aretirala in uvela preiskavo.

* **Zaplenjena olja in jajc.** V Alessandriji so pristojni organi zaplenili prekupevalcem na črni borzi 30 kg olja in 190 jajc, ki so jih nato razdelili med najpotrebnejše siromake.

* **Vojak je rešil dve sestri.** V Ferrari sta se hoteli te dni okopati sestri Laura in Giuliana Mazzoni. 10letna Laura je stopila prva v vodo, sledila pa ji je 14letna Giuliana. Ker se je Laura začela potapljati, jo je Giuliana skušala rešiti, toda obe sta prišli v nevarnost, da bi lahko utonili. K

sreči se je mudil v bližini 20letni vojak Rino Caselli, ki je nesrečnicama priskočil na pomoč ter ju pomagal obuditi k življenju s pomočjo umetnega dihanja.

IZ LJUBLJANE

u— Vreme kakor se spodobi. Sredi pasjih dni smo in temu primerno imamo tudi vreme. Dnevi so topli in sončni, noči pa po večini jasne. Nekateri se sicer zaradi vremena pritožujejo, češ da je prevroče. Tola druga leta smo bili ob tem času vajeni še hujše vročine. Letos se je živo srebro doslej vsega skupaj petkrat dvignilo nad 29 stop. C. najvišja temperatura pa je bila zabeležena 31 stop. C. V splošnem oz. pible zadnje dni najvišja dnevna toplota od 27 do 29 stop. C. V četrtek je znašala 29,5 stop. C. večeraj zjutraj pa je termometer zabeležil najnižjo temperaturo 13 stop. C. Zračni tlak, ki je v četrtek popoldne padel za 1 mm, se je spet dvignil in je barometer večeraj zjutraj beležil nekaj nad 764 mm.

u— Ajda je že pograla. V Ljubljani in okolici so kmetovalci že pospravili ječmen in pšenico, na novo preorali svoje njive ter jih večinoma posejali z ajdo. Ker je bila setev opravljena ob ugodnih vremenskih okoliščinah, je na njivah že ajda pokukala iz zemlje. Letos se opaja na področju Ljubljane, da je posevek ajde večji kakor lansko leto. Če bo vreme za uspevanje ajde ugodno, bodo imele tudi čebele nekaj jesenske paše.

u— Davčna uprava za meso v Ljubljani naproša vse davkoplačevalce, da ob priliki plačila davkov pri blagajni uprave prinesejo s seboj bodisi davčne knjižice, bodisi čekovne položnice ali opominske karte, iz katerih je razvidna številka računa davčne glavne knjige. V svrhu hitrega poslovanja bodo imele prednost one stranke, ki bodo imele s seboj eno izmed gorj označenih listin. Poslovanje s strankami, ki se ne morejo izkazati s številko svojega računa, je namreč oteženo, ker mora likvidator iskati številko po kartoteki, kar ovira hitro uračunavanje zlasti ob velikem navalu davkoplačevalcev.

u— Zegzo — Mah gospodar obveščata svoje člane praščereje da prejmejo to soboto 31. julija nov nagnit krompir, in sicer samo od 9. do 12 ure popoldne v skladišču na Medvedovi cesti, zadaj za ABC, po 50 kg na člane.

u— Bodoči prvošolci — prvošolke gimnazij in meščanskih šol. Dne 5. avgusta otvorimo specialni počitniški pouk iz računstva, slovesščine, italijansščine. Namen pouka je bodočim prvošolcem-kam nuditi do bro podlago za študij v I. razredu gimnazije oziroma meščanske šole. Poučujejo gimnazijski profesorji. Učnina zmerna. Prijave se sprejemajo dnevno od 9.—12. in 16.—18. ure. Specialne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole Korgesni trg 2, II. nadst.

u— Pravkar je izšla v slovenskem prevodu Jana Bukarta Kiplingova Prva knjiga o džungli, ki jo bo slovenska javnost, storo in mlado, gotovo tople pozdravila. Knjiga ima ved prav poseben sliki in nosi zunanjo opremo inž. arh. O. Garparja. Knjigo je izdala knjigarna Tiskovne družbe v Ljubljani in se dobi v njeni trgovini v Selenburgovi ulici 3.

u— Zahvala. Vsem staršem dijakov, ki so v preteklem šolskem letu vpisali svoje sinove (hčerke) k nam, se najlepše zahvaljujemo za zaupanje! Dijaki so v pretežni večini pokazali prav lepe uspehe, zato se pripravljamo tudi v bodoče. Obenem sporočamo, da se bo pričel pouk za popravne izpite prihodnji teden. Poučevali bodo dnevno vsakega dijaka posebej iz vseh potrebnih predmetov. Honorar 2000. Vpisovanje dnevno od 8.—12. ure. Kopečev trg 17/I.

u— Prihodnji teden se bo pričel jezikovni pouk za dijake srednjih šol. Posebni tedni italijansščine, nemščine, latinščine in grščine! Vrstujemo tudi ljudskošolske učence. Vabimo posebno one, ki žele izpolniti vrzel v kakršnokoli jeziku. Honorar 1000. Vpisovanje dnevno od 8.—12. ure. Kopečev trg 17/I.

u— Tečaj za popravne izpite. — Turjaški (Novi) trg 5. Tisti dijaki(inje), ki bodo delali septembra popravne izpite, so vabljani, da se udeležijo našega tečaja za popravne izpite na Turjaškem trgu 5. ki se začne 5. avgusta. Poučujejo samo profesorji-strokovnjaki vse predmete. Temeljita, strokovna priprava. Honorar nizke. Prijave dnevno od 9.—12. ure popoldne: Turjaški (Novi) trg 5. Instrukcije.

študij vstopil v oficirsko šolo, kakor pri Hrvatih Miroslav Krleža, vendar je kmalu zapustil ta poklic in se posvečal slovstvenemu delu. Danes je Rebreanu odlična osebnost romunskega javnega življenja, član Romunske akademije, ravnatelj nekega dnevnika, reprezentativen pisatelj svoje domovine. Njegov roman »Ion«, ki je dobil v hrvaškem prevodu zvečen, čeprav ne posebno poseben naslov »Plodovi zemlje«, je nagradila Romunska akademija, »Gozd obešenec« pa Društvo romunskih pisateljev.

Nekateri najbolj znani pisatelji, med njimi Zola, Reymont, Hamsun, Giono, Steinbeck, Milo Urban, Samuk in drugi, so ustvarili svoja najboljša dela prav na področju tako imenovane »kmečke književnosti«. Vsi so se v glavnem bavili s problematiko vasi in z »nemašnim« gladom malega kmeta po zemlji, ter so s tem v zvezi spisal prave himne zemlji, naravi in njenim lepotam. Umotvorom navedenih pisateljev lahko pridružimo tudi to delo Livija Rebreanu, roman, ki ga odlikuje neprisiljena resničnost in velika umetniška vrednost.

Na 550 straneh tega romana nam predstavlja Rebreanu s pripovednim mojstvom velikega umetnika množico ljudi in njihovih usod; pri vseh je najosnovnejši motiv njihovega dejanja in nehanja pohlep po zemlji, kar je posledica obstoječih družbenih razmer. Iz tega njihovega kolektivnega stopajo počasi v ospredje najzadnejši predstavitelji: siromašni, brezizgledni sebični in samogoltni mladi kmet Ion Glatasau s svojim očetom Aleksandrom in materjo Zenobijo; bogati kmet Vasile Bacin s svojo edinko Ano, ki postane žrtev Ionove pohlepnosti in očetove krute zaostalosti, dalje najlepše, vendar siromašno vaško dekle Florika, poznejša Ionova ljubinka, pa vaški učitelj Herdelca

u— Popravni izpit boste najbolje opravili, če se vpišete takoj prve dni avgusta v učne tečaje v Lichtenurnovem zavodu. Poučevali bodo vse predmete samo gimnazijski profesorji. Vabljeni so tudi dijaki(inje), ki nimajo poplavnega izpita, a žele kakšen predmet temeljito preučiti. Učna nizka. Vpisovanje od 2. do 5. avgusta dnevno od 9. do 11. ure. Vodstvo učnih tečajev — Lichtenurnov zavod, Ambrožev trg.

u— Nesreče. V ljubljansko holišnico so v četrtek sprejeli spet več ponesrečencev. 27 letnega sina posestnika Franca Horvata iz Ambrusa je na paši podrla krava in si je fant pri padcu zlomil desno roko. Petletni sin posestnice Stanislava Jaklič iz Velikih Lašč si je pri padcu zlomil levo nogo. S koso se je vrezal v levo 17 letni posestnikov sin Rudolf Janežič iz Želimej. 14 letnega posestnikovega sina Ivana Otomčarja z Blok je vol pahnil tako močno, da je padel in si zlomil desno nogo. Z lestve je padla in si zlomila desno nogo 20 letna služkinja Stanislava Bergantova iz Ljubljane. Na padcu je padla in si zlomila desno 21 letna hčerka posestnika Marija Vrhovčeva z Verda.

Z Goreniskega

Nova krajevna voditeljica v Medvodah. Okrožna ženska voditeljica Fischerjeva je skicala pred kratkim sestanek na katerem se je zahvalila dosednji krajevni ženski voditeljici Cirmanovi za njeno delovanje in uvedla novo krajevno skupinsko voditeljico Dribacherjevo, ki je nazadnje pozdravila svoje blikovne in celične žene.

Spremembe pri krajevni skupini v Smartnem pri Liji. Na zadnjem sestanku političnih voditeljev je krajevni skupinski vodja Weiss počastil spomn pokojnega Maksa Kovačiča. Ob tej priliki so bile izvršene nekatere spremembe. Posle uradnega upravnika je prevzel tamošnji trgovec Franc Schütz, posle uradnega vodje Jožef Vozel, Ignac Herga pa posle organizacijskega vodje.

Smrt starega gasilca. V Smartnem pri Liji je preminil eden najstarejših gasilcev Franc Hauptmann imenovan tudi Poljarjev stric. Doživel je visoko starost 84 let. Pokojni je bil znan daleč naokoli kot izvrsten pevec in šaljevec, ki ga je mlače in staro rado poslušalo. Bil je eden izmed najzaslužnejših delovnih članov gasilskega združenja, katere ustanovitelj je bil v letu 1885. Ljudem je še v spominu njegova požrtvovalnost ob priliki požara v Šmarški vasi leta 1887, ko je komaj rešil svoje življenje. Zasluznemu možu so v zadnje slovo domači pevci zapeli nekaj žalostink.

Spodnje štajersko

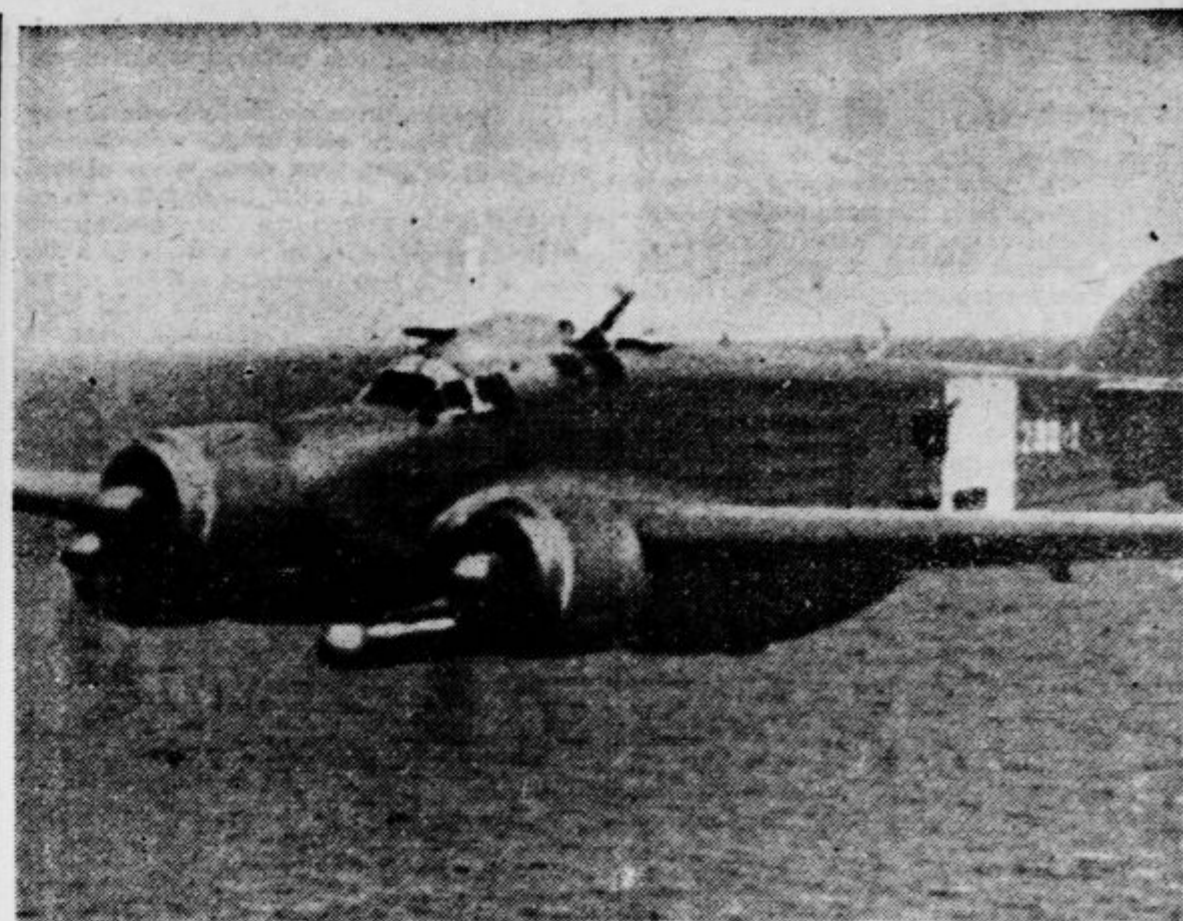
Novi grobovi. V Ljubljah je umrla 66 letna posestnica Cecilija Skobernetova, rojena Gorškova. V Laškem je nenačoma preminil Franc Bezgovšek. V Brežicah je umrl plesarski mojster in hišni posestnik Ferdinand Wolf, star 71 let. Po kratkem trpljenju je v Mariboru umrla 54letna soproga sodnika Mihaela Kudrova, rojena Pucova. V cvetu mladosti, star 21 let, je podlegel ranam grenadir Alojz Rantaša iz Male Nedelje. V Mariboru sta umrla 65letni posestnik Franc Weingerl iz Sv. Jurja v Slovenskih goricah in 70letni mizar Franc Majcen. Na Tezmem pri Mariboru je preminil 53letni hišni posestnik in ključavničar Peter Poropat.

Gornještajerci v Trbovljah. Pretekli petek so prišli na obisk v Trbovlje predstavniki 11 krajevnih skupin z Gornjega štajerskega. Sprjel jih je kmet, vedja Eberharth in funkcionarji Heimabunda. Okrožni vodja je ob tej priliki poudaril, da gre obnovitveno delo na Spodnjem štajerskem za tem, da se prebivalci seznanijo z nemiškim kulturnimi dobrinami in da postanejo tako plinovredni člani nemške ljudske skupnosti.

Vaško popokne v Podčetrtnu. V nedeljo je bilo v dvorani gostilne Staroveš in Podčetrtnu vaško popokne. Prireditelj je organizirala voditeljica žetevnih pomočnic Krajskova. Dekleta so igrala na citre in kitaro. Za svoja izvajanja so žele tople odobravanja.

Dunajska mladina pri rudarjih. Igralska skupina Hitlerjeve mladine z Dunaja je v Zagorju priredila pestro popokne. Otroci so peli, plesali in igrali. Nemški listi poročajo, da je dunajska mladina dobila takoj prisrčen stik z domačimi prebivalstvom.

Otroško slavlje v Vojniku. Nedavno so otroške voditeljice v Vojniku pripravile otroško slavlje. Na sporedu je bilo petje,

Aerosilurante italiano all'attacco delle unità nemiche nel Mediterraneo — Italijansko torpedno letalo v napadu na sovražne enice v Sredozemskem morju

nastopil pa je tudi Gašperček. Za zaključek so udeleženci, mladi in stari, skupaj zapeli neko pesem.

Obsojena tatova. Pred mariborskim kazenskim sodiščem sta bila zaradi cele vrste večjih in manjših tatvin obsojena 25 letni mizarski pomočnik števan Arnuš in Sv. Urbana pri Ptuj in 23letni mizarski pomočnik Friderik Weisskopf iz Studenca pri Mariboru. Arnuš je bil kot tat iz navade obsojen na 10 let ječe, Weisskopf pa na 14 mesecev.

Nesreče. Na Pobrežju pri Mariboru si je 62letna soproga delavca Franciška Pletmančeva pri padcu poškodovala hrbtenico. S kolesa je padel in se potolkel po nogah 43letni nameščenec državnih železnic Jožef Pleterski. — Ponesrečenja se zdravita v mariborski bolnišnici.

Iz Hrvatske

Ivan Meštrović 60-letnik. »Hrvatski narod« z dne 27. julija objavlja daljši članek Vladislava Kušana o Ivanu Meštroviću ob priliki 60letnice njegovega rojstva.

Veterinarski sporazum s Slovaško. »Narodne novine« objavljajo odredbo o ratifikaciji veterinarske pogodbe med Hrvatsko in Slovaško. Sporazum je stopil v veljavo 6. junija. Ratificiran pa je bil šele zdaj.

»Vražja divizija« v zvočnem tedniku. Najnovejši filmski tedenski pregled prikazuje borbe proslavljene »Vražje divizije« z odmetniki. Razen tega je v filmskem pregledu tudi parada, kjer je Poglavitnik odposlanec polkovnik Lisak izročil odlikovanja hrabrim borcem »Vražje divizije«.

Nova pridobitev zagrebške zverinjaka. Zagrebški listi poročajo, da je uspelo upravi zverinjaka nabaviti divjo kozo, imenovano tar, ki živi v planinskih predelih Himalaje in je zverinjak doslej še ni imel.

Gradbena delavnost v Sisku. Iz hrvatskih krogov povzemamo, da gradnja sila lepo napreduje in da so železobetonski temelji že gotovi. Tudi stavbi doma dr. Ante Sterčevića in otroškega zavetišča, ki ga gradi tvornica tanina, se bližata koncu. Mestna občina nadaljuje z deli za asfal-

ČEPIRLO ANTON

železničar v pokoju

Pogreb dragoga pokojnika bo v nedeljo, dne 1. avgusta 1943 ob 17. uri
z Zal. kapelico sv. Kristofa, na pokopališču k Sv. Križu.

V Ljubljani, dne 30. julija 1943.

ZALUJOCI OSTALI

Esija z naslovom »Plodovi zemlje« v treh knjigah pri založbi Ante Velzek, prej Binoza, v Zagrebu

Liviu Rebreanu, 58-letni romunski pisatelj, je ustanovitelj sodobnega romunskega romana. »Ion« je njegovo najboljšo delo, kmečka epopeja predvojne Erdelske; preko njega spoznavamo samo strukturo romunskega naroda, kakor piše prevajalec v informativnem dnevniku tej knjigi. »Ion« je prav za prav prvi del nameravane trilogije, s katero je hotel Rebreanu orisati življenje in delo svojih rojakov prvenstveno kmetov, ki jih dobro pozna, ker kot sin podeželskega učitelja poteka tudi sam s kmetov. Z romanom »Ion«, ki je izšel l. 1920., je prikazal življenje sedmograških Romunov. V drugem delu trilogije, romanu »Vstajanje«, je opisal življenje kmetov in njih upor l. 1907 v sami Romuniji. V tretjem delu je hotel obdelati še življenjski krog besarskih Romunov, da bi dal tako celotno podobo agrarne Romunije, vendar tretjega dela ni spisal. Na mesto tega je izšel roman »Gorila« v katerem prikazuje pisatelj povojno življenje romunskih mest, zlasti še Bukareste, z vsem umazanijem politikanstvom in korupcijo; kot eden izmed »junakov« nastopa Tito Herdelca, znan iz prvega romana »Ion«. Vsak izmed teh treh delov zasnovane trilogije je povsem samostojno delo. Poleg tega romanov je napisal Rebreanu še več drugih proznih in dramskih del; med njimi je imel največ uspeha roman »Gozd obešenec«, čigar dejanje se odigrava v času prve svetovne vojne v Transilvaniji.

Liviu Rebreanu ima za seboj siromašno mladost, saj je bil najstarejši izmed devetero otrok skromnega učitelja v zakotni erdelski vasi. Izprva je hotel postati zdravnik; ker pa starši niso zmogli denarja za šolanje, je glede na brezplačni

in zapor, volilna agitacija, proščenja in sejmi, pijančevanja, ljubezenske zadeve, težko delo na zemlji, spletke, opravljanja, zavist, zidanje in posvetitve cerkve, samomori, zločinci, pogrebi i. t. d. — vse to se živo razvija pred nami kakor v kakem močnem in nepozabnem filmu.

Moč Rebreanuvega pripovedovanja bi prišla še bolj do veljave, če bi se končal roman s kakim krepkim dramskim prizorom, kakor jih je v knjigi na pretek; namesto tega mu je skušal pisatelj dati nekaj umerjen in malomeščanski konec. Vse se končuje v glavnem dobro, kakor da bi vsi ti krvavi in tako plastično prikazni problemi postali na mah brezpomembni, vse zaradi dobrega konca in večnosti. Kakšen razloček med temi »Sadovi zemlje« in na pr. Steinbeckovimi »Sadovi gneva«.

Kljub temu finalu pa je Rebreanuov roman ne samo pomembna umetniška poosebnost, ampak tudi umetniška interpretacija, po svoji kompoziciji, slogu, izredno zagrabljivi psihologiji in problematiki, marveč je tudi pomemben dokument našega časa in naših razmer. Prav zaradi tega je ta knjiga vredna čitanja.

a— (Zagreb).

Miši

Marsikateri prijatelj ti je opora, dokler se sam lahko hodiš.

Smrt vse izenači; toda šele po pogrebu. »Ni pravila brez izjeme,« toda izjeme za lastna pravila si napravimo sami.

Z nasmehom pokazemo, kako bogati smo na duhu in kako revni na čuvstvu.

Bolest lase oslvi, a kozmetika jih zopet počrni.

s svojo gmetno mizerijo, z ženo Marijo, hčerkmama Lavro in Gigo in sinom — pesnikom Titom, nadalje vaški župnik Belciug, judovski krčmar Avram, ki pa kaže v kritičnih trenutkih še največ hrabrosti, mestna zapeljivka gospa Roza Langova, stari kmet Dumitru, ki postane na stara leta brezdomec in vidi samo v smrti rešitev vseh svojih problemov in še druga vrsta drugih zanimivih tipov iz vsilga kmetov, vaške in malomestne inteligence.

Vsi ti ljudje kažejo ozko obzorje in malomeščansko moralno. Vsi se žre med seboj kakor šakali, obrekujejo in mrzijo drug drugega, pogrezoje se v lastno duhovno, navedeno in tudi gmetno bedo. Spet v okove, ki jih sami niti ne vidijo, kaj šele, da bi se borili zoper to vdo. V trenutkih navdušenja se kmetje vdaajo svojem prvinckemu, na videz surovemu hrepenanju po zemlji, medtem ko se meščani zaslepijo s sentimentalnimi fantazijami, posledice svoje lastne zmedenosti in duhovne slabokrvnosti.

Rebreanu nam plastično slika njihove podobe, prikazuje jih realistično, brez prikrivanja in olepšavanja, vendar z osnovno potezo človečnosti, ki jo zaznavamo v njegovi vzvišeni in sočutni ironiji. Čeprav se dejanje romana odigrava na vasi in dasi je v niem mnogo lepih opisov narave, četudi ne tako bogatih kakor pri Reymontu, ali tako svojevrsnih, kakor pri Hamsunu in Gionotu, vendar vidi Rebreanu prvenstveno samo ljudi in njih usodo; njihovi problemi ga zanimajo pred vsem drugim.

Rebreanu nas s svojim romanom uvaia v vse značilnosti življenja na romunski vasi. Prikazuje nam vaško kolo ob igranju ciganon, nakar nastane običajno pijančevanje, ljubezenski spori in pretepl. Seznanja nas z župnikom in učiteljem.

Župnik spletari in tako vzdržuje ravnovesje svojega položaja, da včasih nahujska sprte, drugekrat pa jih spravi ali jih javno oštejejo s prižnice. Učitelj se onemogoči duši v svoji bedi, v hlapčevstvu in v neskončnih rodbinskih posvetovanjih o bodočnosti otrok. S posebno prednostjo so orisana prav ta malomeščanska rodbinska posvetovanja o bodočnosti... Glavni junak romana je mladi Ion, najsiromamejši v vasi in teko pohlepen po zemlji, da si ne more kaj in vedno zaorje tudi nekaj sosedovih brazd. To prinaša prepire, pretepe, tožbe in zapor. Svoje socialno vprašanje skuša rešiti tako, da zapelje Ano, s čimer prisili premožnega očeta, da mu jo da za ženo. Načrt mu resda uspe, vendar mu ne prinese zaželenosti in sreče, ker je njegova samogoltnost neskončna in jo mora naposled plačati z glavo. Rebreanu nam slika tudi ples tako zvane inteligence, pa s nubljenjem, zaroko in poroko učiteljeve hčere Lavre. Posebno dobro je orisana postava učiteljevega sina Tita, mladega intelektualnega »hoštaplerja« in parazita, ki živi na račun očetovega truda in muk, kuje verze, se navdušuje za meglene ideje in doživlja ljubavne pustolovščine z ognjevitvo gospo Roza Langovo. Šele mnogo pozneje začneja resneje umevati življenje in njegove probleme.

Prisostvujemo tako važnemu dogodku v kmečkem življenju, kakor so domače kolone; vsi ženski člani učiteljeve družine sentimentalno vzdihujejo, pri tem pa komaj čakajo, da se najdo svinjetine. Spoznavamo zaostalost, ozko srčnost in okrutnost kmetov, lastnosti, ki dobivajo včas kar najsurovejšje oblike, kakor na pr. tedaj, ko Vasile in Ion neusmiljeno mučita nosečo Ano, ki se naposled ubije od obupa. Kmečka in gosposka ženitovanja, božične in druge narodne šege in navade, rubežen, dražba, porodi, krsti, sodne razprave

in zapor, volilna agitacija, proščenja in sejmi, pijančevanja, ljubezenske zadeve, težko delo na zemlji, spletke, opravljanja, zavist, zidanje in posvetitve cerkve, samomori, zločinci, pogrebi i. t. d. — vse to se živo razvija pred nami kakor v kakem močnem in nepozabnem filmu.

Moč Rebreanuvega pripovedovanja bi prišla še bolj do veljave, če bi se končal roman s kakim krepkim dramskim prizorom, kakor jih je v knjigi na pretek; namesto tega mu je skušal pisatelj dati nekaj umerjen in malomeščanski konec. Vse se končuje v glavnem dobro, kakor da bi vsi ti krvavi in tako plastično prikazni problemi postali na mah brezpomembni, vse zaradi dobrega konca in večnosti. Kakšen razloček med temi »Sadovi zemlje« in na pr. Steinbeckovimi »Sadovi gneva«.

Kljub temu finalu pa je Rebreanuov roman ne samo pomembna umetniška poosebnost, ampak tudi umetniška interpretacija, po svoji kompoziciji, slogu, izredno zagrabljivi psihologiji in problematiki, marveč je tudi pomemben dokument našega časa in naših razmer. Prav zaradi tega je ta knjiga vredna čitanja.

a— (Zagreb).

Miši

Marsikateri prijatelj ti je opora, dokler se sam lahko hodiš.

Smrt vse izenači; toda šele po pogrebu. »Ni pravila brez izjeme,« toda izjeme za lastna pravila si napravimo sami.

Z nasmehom pokazemo, kako bogati smo na duhu in kako revni na čuvstvu.

Bolest lase oslvi, a kozmetika jih zopet počrni.

Otočje upornikov

Zgode tropsko sonce visi nad izgubljenimi otoki Seychellov v Indijskem oceanu. Oči strnjajo jettinikom iznad grmeče bivačice na obali proti zapadu, kjer jim vidijo 1600 km oddaljeno sanjsko podobno afriških bregov. Čelo ču bi jim pritekla solza preko razornih, od domotozja bolnih obrazov, bi jo vročina takoj postušila. Toda se hudoobneje od brezdušne zvezde je sovraštvo jettinikov, ki se stalno trudijo, da bi izbrisali celo spomin na dneve ponosne prostosti.

Parniki, ki prihajajo redno sem, se dotikajo samo Porta Victorie na otoku Maheju. Tu ima guverner otočja svoj sedež. Prasin in Silhouette, prava kaznjska otoka, obišče lahko samo s posebnim dovoljenjem, med tem ko smeš na »poboljševalni« otoka Birdland in Dennisland le, če te spremlja straža. Britski rušilec za guvernerjem na krovu prihaja sem vsakega pol leta na pregled. Izmed kakšnih 1000 upornikov, ki so tu internirani, je več nego 80 odstotkov mohamedancev razne polne barve in razne plemenske pripadnosti. Čudovito je, kakšno stanovitnost daje islam svojim vernikom. Nekd angliški novinar je po svojem obisku na otokih takole opisal svoje vtise: »Ne samo podnevi, tudi ponoči izpali vročina vsako misel povsem v nič, čeprav daje noč drugje v tropskih krajih vendarle nekaj krepčila. Neprestano vre soparica nad otoki in ti topi vsako misel na odpor.« A vendar se je v zgodovini tega otočja zgodilo le dvakrat, da je pregnanec podpisal izjavo, s katero se je pokesal svoje upornosti in je »Njegovo britsko veličanstvo« priznal za svojega gospoda.

Seychelli obsegajo v celoti kakšnih 30 otokov in okrog 100 čerl. Skupaj imajo 264 štirinajstih kilometrov površine. Z Madagaskarjem predstavljajo ti otoki stebre nekake kopenskega mostu, ki se dviga polagoma iz Indijskega oceana in ki bo nekoč, davno po nas, vezal Indijo in Afriko. Geolog Brauer je po mnogoletnem merjenju povedal svetu to resnico. Tako Madagaskar, kakor Amiranti in Seychelli so vrhovi velikankega podmorskega praporovja, ki sestoji v glavnem iz granita ter bazalta. Cela veriga koralnih čerl pa obdaja otočje z vseh strani.

V nižinah ob obalah je podnebje nezdavno in strašno vroče. Srednja letna temperatura znaša 29 stopinj. Noč nima na vročino skoraj nobenega vpliva. Ljudje se vsi mokri od potu valjajo po svojih ležiščih, med tem ko se valijo mrzličave megle od obalnih močvar preko otokov. Visoka planota se dviga svedo do 900 m. Tu je podnebje dosti bolj zdravo — toda tu smejo stanovati samo angliški častniki in uradniki. Jettiniki imajo svoja strogo omejena bivališča v nižinah. Anglija je človekoljubna, kroglo so glasne in bi jih slišali vsi podjarmljeni — toda mrzlice so te higienična nesreča. Umrljivost je med jettiniki zato visoka, znaša 10 do 15 odstotkov. Sveda pa skrbijo angliške kolonialne uprave, zlasti v muslimanskih deželah, stalno za nov dovoz, tako da si ostaja število jettinikov prilično enako.

Rastlinski geografi so imeli Seychelle vedno v čislju, kajti otočje ima kakor Madagaskar svojo posebno floro, ki mora izvirati iz davno minulih dob. Morski kokosovec nahajamo na primer edino tu. Gorske vrhove pokrivajo hladni gozdovi dilleniacej. Zivalstvo pa je isto tako ubogo kakor na Madagaskarju, nekoč se je morala pripetiti velika mor med odročnim zivalstvom; samo leteli pes, neka vrsta netopirja, nekoliko rodbin ptic in plazilcev, med njimi hameleon in geko, so ji ušli. Na pol udomačeni gekoji, v kolikor se te živali sploh dajo udomačiti, so jettinikom edini tovariši iz zivalskega sveta.

Prebivalstvo sestoji po večini iz francoskih Kreolov in črncev, skupaj jih je kakšnih 15.000. Težka dela opravljajo kitajski kuliji, ki jih je okrog 5000 in ki jih agenti v Vzhodni Aziji najemajo za petletno delo na otokih. S posebnimi nagradami za vsakega pobeglega jettinika, ki ga ujamejo, je znala uprava zainteresirati prebivalstvo za to, da preprečuje vsak poskus pobege. Ostalo opravlja cela vrsta topničark in stražnih činov, v zadnjih letih uporabljajo za to svrhu tudi letala, končno pa tudi redno in izredno pregledujejo jettinika bivališča. Zaradi velikanskih razdalj pa je prišlo le redkokdaj do poskusov pobege in samo 18 jih je uspelo, to se pravi: 18 jettinikov.

kom je uspelo otoke zapustiti, izmed teh jih je bilo 14, ki niso nikoli več slišali o njih, postali so žrtve neizmernih vodnih planjav, njihovega valovanja in njihovih sovov.

Otočje so v 16. stoletju odkrili Portugalci, ko so pluli kot prvi Evroplji v Indijo. Pozneje so ga zasedli Francozi, a l. 1794. je pripadlo Angležem. Nasadi dajejo kokosove orehe, pačuli, cimeti in druge dišave, dalje tobak, riž, kavo, južno sadje, oranžje, limone in banane.

Jettinški red na Seychellih, ki ga izroče vsakemu interniranu, je pravi vzor duševnega mučenja. Gre za to, ki so se v širnem imperiju kakor koli uprli Angliji. Nekeč so bili svobodni možje oziroma so hoteli to postati. Jettinški red to s peklensko porogljivostjo tudi upošteva, ko označuje interniranec kot »svobodnike, ki razpolagajo z lastno zemljo«. Vsakemu jettiniku »daruje« namreč uprava od njegovem pridu kos zemlje, to je kos neizkrcene divjine, on pa se obveže, da bo na njej postavil svoj dom. Ne traja dolgo, da ga zagrabijo seychellska mrzlca in ko mu ta zastupi kri, ga mine vsaka misel na pobeg. Jettiniki

dobe podporo samo prvo leto, potem se morajo prehraniti s svojimi lastnimi pridelki. Mala delniška družba Seychellen Trading Company, ki ji predseduje vsakokratni guverner, odkupuje jettinom ostali pridelek po »cenah na svetovnem trgu«, drugo si lahko predstavljamo sami.

Med interniranci so bili in so še sloviti možje, junaki in rodoljubi, beji, kaldi, šejki, emiri, študentje in duhovniki. Mnogi med njimi se pokorijo tu že desetletja ker so fanatično verovali v svojo ljudstvo in svobodo. Tako živi na Seychellih vazirski plemič Hadži Abdulah-kan, ki je davno pred znamenitim fakirjem iz Ispja vodil svoje plemce čez Kajberski prelaz v napad proti angleškim garnizijam ob severozapadni indijski meji. Nekeč je padel kot žrtev izdajstva Angležem v roke in samo iz političnih razlogov ga ti poslali na Seychelle, namesto da bi ga kakor druge upornike obesili. Tu so internirani tudi bivši tajnik jeruzalemskega muftija in mnogi arabski voditelji iz Palestine, prav tako voditelji egiptskih študentov in mnogi arabski šejki, ki niso hoteli verjeti obljubam agentov angleške tajne službe. V zadnjem času so dospeli na Seychelle novi interniranci, kakor je z zmagoslavnim krikom oznanil britski tisk, med njimi so zlasti etiopski knezi, ki so se borili za Italijo.

.. MLADO JUTRO ..

Stana Vinšek:

Pastirica

Ovčke pasem po dolini, piške po ravnic, koze pasem po višini, račke ob vodi.

S svojo čredo poskakujem, preden nitko belo, ptiček, metuljkov se radujem, pojem si veselo.

A lenobe pasti nočem s svojo vso drobnico, naj lenoba si poišče drugo pastirico!

Manica:

Trije popotniki

Trije popotniki gredo po cesti. Priidejo do velikega ovinka. Da si prihranijo pot, sklenejo udariti kar tja čez močvirn travnik. Prvi, najstarejši popotnik, pravi:

»Pojdimo! Kdor bo bolj priden, tisti bo prej na oni strani!«

Drugi reče: »Le ne prehitro! Ker se bojim pasti, rajši hodim počasi.«

Tretji pa dostavi: »Imaš prav. Tudi Jaka naj bo previden.«

Kdo so bili ti popotniki? Njihovi polici se skrivajo v izgovorjenih stavkih. Prijateljski moji, poiščite jih!

Hvaležni duh

Pripovedka.

Siromašni deklici je umrla mati, ki ji ni zapustila nikakega imetja, pač pa jo je dobro vzgojila. Vse, kar je imela, je deklica povežala v culico in šla po svetu, da si poišče službo. Našla pa je le hladna srca. Nihče se ji ni umislil.

Prišla je skozi vas, kjer so jo otroci obmetavali s kamenjem in ozmerjali z bečadico. Otod je prispela v večji trg in do župnijske cerkve. Bilo je jutro, v cerkvi je zvonilo k maši.

Stopila je v cerkev in sedla v klopi ob stranskem oltarju. Prav tam je bral duhovnik črno mašo. Sirotica se je spomnila pokojne matere, pa tudi še onega, za katerega se je opravičevala zadušnica. Molitev jo je čudežno potolažila.

Prišel iz cerkve na trg ni vedela, kam bi se obrnila. Tedaj se ji je pridružil mladenič bledega obraza, praznično oblečen.

»Pojdiva!« jo je ljubezljivo nagovoril.

»Vem, da si sirota in išče službe...«

»Kam?« Pobesila je glavo. »Nihče me ne mara...«

»Povedem te h gospe, ki te bo rada sprejela...«

Zavila sta po ulici med čednimi hišami. Mladenec je stopal vstric nje in ni nič govoril. Na koncu trga ji je pokazal visoko hišo, nakar je nenadoma izginil.

Deklica je sprejela postarana gospa, oblečena v žalno črmino.

»Kako veš, da potrebujem služkinjo?« se je gospa začudila.

»Nekdo mi je povedal,« je plaho odvrnila.

»Kdo?« Gospa je bila silno radovedna, zakaj nikomur še ni bila omenila, da bo iskala dekle.

»Neki mladenič me je privedel semkaj,« je rekla deklica in natanko povedala, kako je bilo.

Gospa je ostrmela. »Pa kakšen je bil tisti mladenič?« je hitela poizvedovati.

»Bled in vitke postave. Prav takle,« je pokazala na sliko, visečo na steni.

»Ni mogoče. To je moj Alojzij, ki je pred tednom umrl...«

»Pa je bil...« je trdila deklica. »Dobro sem si ga zapomnila...«

»Potem je bil njegov duh... Prav danes so brali zadušnico zanj... Povrnil ti je, ker si se ga spominjala pri maši...«

Gospa je brez ugovora sprejela deklico, ki jo je tolažila v žalosti za pokojnim sinom. Kasneje jo je pohčerala in ljubila kot svojega otroka.

Šale za naše male

OTROCI

»Janko, poroči se z eno izmed mojih punčk!«

»Koliko bonbonov dote ji boš pa dala?«

IZ SOLE

»Ali si delal zg. dovajinsko nalogo popalnomu sam?«

»Prosim, da, gospod učitelj, samo pri umoru Cezarja mi je pomagal oče.«

IZ OTROŠKIH UST

»Male deklice morajo ubogati!« pravi stara mati. »Saj veš, ker je bila Rdeča kapica nespodobna, je prišel volk in jo je požrl.«

»Ampak stara mater je tudi požrl!«

SKRITA GROZNJA

Pavle je bil poreden, zato mu je večkrat pela očetova šiba. Ko ga je namica vprašala, kaj bi rad podaril očetu za god, je mrmraje odvrnil:

»Kaj bi mu rad dal, že vem, le to je, da sem za tak dar še premladen...«

Verene Kormendi:

ZMOTA

Roman

»Pač,« je odvrnila Ana. »Pač. Pridam, da... strašno me je sram pred teboj, ker... igrala sem tako komedijo, a res nisem imela nobenega drugega vzroka, kakor da sem nervozna, odnosno..., sem bila, ker... lagala je, ne da bi trenila, oziroma ni niti lagala, temveč je celo sama verjela svojim besedam —, ker smo bili snoči predolgo pokonci, pa se nisem dovolj naspala, dopoldne pa sem se jezila, ker je Mariška prevrnila tisto majhno kitajsko vazo...« — Opazila je, da se Janko smehlja. Tudi ona se je zasmejala. — »Vidiš torej, same neumnosti... Da ne pozabim... Lucy nas je povabila za jutri na večerjo. Samo osem nas bo, ne bova ostala dolgo, ni ti treba jemati smokinga.«

»Nekaj se dogaja z njo,« je razmišljal Janko, vendar ni hotel več govoriti o tem. Ta mah je imela Ana svoj mirni glas: svoj mili enakomerni mirni, jasni glas. Janko je bil v zadregi. Morda se moti. Morda vendarle ni nič posebnega. Kasneje je dala poiskati nekaj škatel, vanje so zložili poročno darilo vdove po stricu Aleksandru in spravili škatle nazaj na podstrešje.

Ana ni vedela, kje je bila videla to okroglo, lesketajočo se stvar, ko se je ponoči predramila in se je spomnila, da se ji je sanjalo o čudnem predmetu, o katerem ni vedela, kaj je in zakaj je. Dasi so bili to sanje brez dejanja in brez gibanja — kajti ni bila videla drugega kakor to lesketajočo se stekleno oko —, je bil to vendar živ sen: Ana je v sanjah tako neposredno doživljala obstoj tega predmeta, da ni mogla spoznati ne njegovega pomena, ne njegovega smisla.

Odprtih oči leži na hrbtu, nepremično, srce kakor da ji ne bije, strmi v temo. Potem nenadoma zasliši kraj sebe Jankovo mirno, globoko, pravilno dihanje. Kakšno blaženo pomirjenje je v zavesti, da je tu, da sme biti poleg njega in da sme gledati njegovo spanje.

Zdaj je spet natanko in iz bližine zaslišala tisti kratki vzdih.

Janko je mirno dihal v spanju, ni se niti ganil.

Ne, ta vzdih se mu ni zdajle izvil iz prsi; to je tisti vzdih.

Ana se je počasi vzravnila, legla spet na hrbet in se odvrnila od Janka. Da... on je takrat vzdihnil na tistem mostu, kjer se je, že iz tolikih tesnobnih src izvil vzdih ločitve, smrtnega strahu ali mirne vdanosti — in tudi on, Janko, je vzdihnil zaradi tega, zaradi česar so vzdihovali drugi. Vzdihnil je kakor tisti, ki so šli preko Mostu vzdihljavej iz svobode v sužnost. Vzdihnil je kakor človek, ki se je za trenutek ustavil in zagledal skozi ozko okno življenja, ki se poslavljajo od njega.

Za božjo voljo!

Ali mu je najin zakon suženjstvo? Ob meni je v ječi? In najino poročno potovanje naj bi bil njegov Most vzdihljavej?

Strášen krik se ji je iztrgal iz prsi; brezupen krik, krik človeka, ki se hoče rešiti in ki hoče napasti, krik obtožbe in zagovora.

Pravilno dihanje kraj nje je prenehalo, postelja je zaškripala in že se je zaslišalo Jankovo šepetanje:

»Kaj je, deklica? Si klicala?«

Ana je zadržala dih, globoko, mirno je dihal. Pretvarjala se je, kakor da spi.

9.

Ana je takoj po prihodu gospe Waltrave opazila, da je mati čemerna in je takoj vprašala, zakaj je slabe volje. Ali

je slabo spala? Ali pa se ji je prigodilo kaj neprijetnega?

Adela Waltrava se je očitno borila sama v sebi, ali naj govori, ali naj raje molči, potem pa je vendarle izpregovorila. Rekla je, da bi se rada obrnila do Ane ne le kakor mati do svoje hčere, temveč kakor ženska k ženski, saj bo prej ali kasneje tudi Ana spoznala vse materinske radosti in skrbi. Da: hotela bi izpregovoriti z njo kakor s človekom, ki lahko že zdaj občuti in doživi materinske skrbi.

Ana se je resnično prestrašila tega nenavadnega uoda. Da se ni kaj zgodilo? Ne, ni se ji treba bati, nič se ni zgodilo, pa vendarle ni vse v redu, Agica je dala košarico Pavlu Gabrijelu. Anin strah se je nenadoma umaknil neoprčnosti: to je vendar lahko pričakovano! Opazila je, da Agici Pavel Gabrijel ne ugaša. Gospa Waltrava je priprtih oči opazovala Ano.

»Ali ne bi hotela slišati, kaj bi ti rada povedala, deklica?«

Ana se je zadržala svoje nestrpnosti. »Toda mati, kako le moreš trditi kaj takega?!«

»No, dobro torej, Anica. Agica je imela včeraj strašno čuden dan. Dopoldne je prišel Pavel po njo, hotel je, da bi šla z njim na led, čez nekaj minut pa je odšel sam, Agica je ostala doma in dejala, da je odslavila Pavla in ga prosila, da ako prihaja k nam samo zaradi tega, ker bi se hotel oženiti z njo, da bo bolje, da sploh ne pride več, ker ga ne bo v zela.«

Ana ni bila videti preveč presenečena.

»To je rekla Agica že mnogim drugim.«

»Mnogim drugim! Kajpak mnogim drugim! Dovolj žalostno je to! Ali to se mi še ni zgodilo, da bi mi povedala, da je dala košaro kakemu oboževalcu! In... zares, še danes sem vsa iz sebe, ako se le spomnim... Prosim te, mirno sem morala gledati, kako zavrača drugega za drugim, dovolj sem se natrpela s tem! A včeraj opoldne, ko je Pavel odšel, je prišla k meni in mi rekla: 'Mati, povedala sem Pavlu Gabrijelu, naj me pusti v miru.' Lahko ti rečem, deklica, da mi je dih zastal po tistem pogledu in glasu. 'No dobro, deklica,' ji pravim, 'a zakaj mi to praviš?...' In veš, kaj mi je rekla na to? 'Zato, ker dobro vem, da sta ga vidva z očetom poslala k meni!' Tole mi je rekla. A to ji še ni bilo dovolj. 'Iskreno te prosim, mati,' je še dejala, 'pustite me že na miru! Ako se bom hotela poročiti, se bom poročila sama, ako pa se ne poročim, se pač ne bom poročila, vi pa mi nikogar ne izbirajte!' In to surovost je končala tako, da mi je pokazala hrbet in je šla iz sobe! Tega si vendarle ne zaslužim od nje... to je vendarle preveč!

Ana je bila iskreno ogorčena.

»Ali zaradi tega se vendarle nista skregali, mati?!«

»Skregali? Kako si to predstavljaš, dekle? Agica me je grob razžalila, grobo in krivično, ti pa vprašaš, ali se nisva skregali! Ne, dekle, nikakor ne! Jam sem se obvladala. Šla sem za njo in sem ji rekla: 'Draga moja, nervozna si videti in v svoji nervozni si pozabila, da govoriš s svojo materjo in videti je, da si pozabila, da so ti starši vedno hoteli le dobro, nočem povedati očetu, kaj se je zgodilo med nama in..., morda sem ji rekla še kaj, ne morem se že več spomniti, kaj, ona pa mi je odgovorila, da se bomo morali pomiriti celo s tem, da se sploh ne bo poročila.«

Ant. Adamič:

Šola v predmestju

Bili so dnevi, ko se živ krst iz kasarne ni zmenil za nas; prekopicavali smo kozle, telovadili, skakali ter tekmovali na vojaškem orodju po mili volji. Toda je spet napočil dan, ko so nas z vseh strani lovili in smo se, pa ne vsi, rešili iz soldaških pesti samo z urnejšimi našimi kraki. Kleli so ter nam pretili, da nas vse pobesijo. Napadli so nas tudi iz zasede, obkolili prav kakor v vojski. Jettiniki so odvekali za roke ter jih gnali v vojašnico. Pa jim niso naredili nič hudega; na dvorci so jih samo ozmerjali, potem pa spodili domov. Ujetniki so bili drugi dan že spet med nami, bili pa so potem med najbolj drozini in še prav ponosni na svojo pustolovino. Vredno je, da se en pot spomnim tega večbališča.

Vso veliko, zeleno ravnico je iz kota v kot sekala pot od mostu tja do poti med župnijskim vrtem ter vojašnico. Vse ta prostor je zdaj skrbno zagrajen. Za vogalom vrta, na trati, deset sežnjov od vojaških kuhinj, razpizlitih po legijonih ščurkov, je bilo vojaško telovadno orodje. Najprej si videl s črnolesno posuto, široko jamo, ki je imela v pravokotni smeri drug proti drugemu dva bruna za odskakovanje, višjega in nižjega. V senci dveh kolkov je bila v tla zaphana, surovo izdelana, trdna bradlja. Nekaj korakov dalje so bile visoke planke, po katerih so se morali pretegovati kranski Janezi. Plezanje po njih je bila huda stvar, zato smo te planke zaničevali, prezirali. Prav na koncu sta iz zemlje štrlela še dva visoka hloda za drog, ki je bil kovan iz mehkega železa; svetil se je kovinsko belo. In prav ta nam najljubši drog so po vezbi ljubili Janezi vsako drugo pot pozabili vzeti s seboj. Po več ur smo tekmovali med seboj ter preizkušali svoje mišice. Mojster med

vsemi je bil brat Mile, ki se je pred vsemi povzpelo do vrhov. Postal si čeden in zavestni mladenič, kajti telovadba ni bila samo kratkocajna, temveč je bila kakor koristna. Ključ do krepkih kit, rdečih lic in zdravega duha je ležal na dlan. Nam so prihajali v vas telovadci iz vsega mesta; ti so nam bili vzorniki ter učitelji. Pravi tiči, posebno na bradli, so bili: Hacin in Bukovnik, Trtnik pa atlet Kandare. Benčan se je zvijal ko kača. Trudili smo se, da bi jih posnemali. Samo enkrat na teden so prihajali ti telovadci, ki so drug drugega prekašali z dovršenimi vrhunskimi vajami. Kadar pa so vojaki prostaki z vhoda vojašnice opazili te resne mladeniče, so se sramečljivo približali in kar gledali; še zaploskali so. Fantje pa niso zadivili samo nas v vojašnico, nego so z vratolomnimi vajami priklenili tudi mimoidoče, da so postali ter se glasno čudili. Očitajoče smo zrl na vojake, češ, glejte jih — in, ali smo mi slabši, pa nas preganjate? Drugi dan so nas kaj radi spet pogladi s telovadišč. Sicer pa vojaki niso bili hudobni. Prav dobro smo si zapomnili nadporočnika Oskarja Galleta. Še največ miru smo imeli pri bradli. O, če bi šlo lahko, bi jo morali Janezi izruvati! Vsa v mraku smo imeli mir. Pred zdravomirajo se nas je nabrala kar lepa gruča. Pritekli so iz žirovece stanovanske kasarne, s Poljanskega nasipa, Sv. Petra ceste — z vseh vetrov. Nismo mnogo govorili, nego smo drug za drugim pristopali k orodju, napravili vajo ter se zopet uvrstili v red. Še vedno ga vidim, škerjanovega Franceta, kako je sliok in vsak dan višji zanihal v stoji, obstal ter se šibil in uvičal ko trs. Marolt Nande je bil čvrst in zdrav ko riba, bolezen si je nakopal mnogo pozneje. Buh Pestotnik, Petročnik, kar vsak dan

so nas dohiteli. Na tem telovadišču je bil zaroček vse telovadne organizacije za šempetrsko predmestje.

Bil nisem med najslabšimi, toda tudi ne vprav med najboljšimi. Poguma pa sem imel za dva in nič manjšo željo po zavisti sovratnikov, kar se naposled imenuje častilheple. Ker sem se vedno rinil med prve, sem ga nekoč hudo polomil, ali, ambicija me je rinitila.

Ze zopet so vojaki pozabili na drog. Prihiti smo z vseh strani in nabralo se nas je deset ali še več. Kdo zna najboljšje?! Najpogumnejši, Peter Zaletel, se je pogladi prvi nanj. Po sklopki in odskoku se je nekoč obesil pod koleno, se zanihal ter zletel po tleh. Zasmeh. Tretji tekmeec se je točil ob trebihu nasred in nazaj. Mrmrjača pohvala, ki je pogladi mene, najmanjšega, da sem se s skokom pogladi na drog. Pokažem jim, kaj vem znan in vse boljše ko drugi! V pričakovanju nečesa velikega, so vsi umolkli. Obvisel sem s sključenimi rokami, da sem imel svetlo železo pod pleči, pesti pa sem tiščal ob prsi. Zakolebal sem se. Ker ni takoj šlo hitro ali vsaj ne tako urno, kakor bi rad, in se mi je, bog ve zakaj, mudilo, me je nekoč prijel za nogo ter me pogladi, da sem se hitreje zatočil. Vse telo se je zasukalo v velikem kolobarju, tisti nekoč pa mi je še vedno pomagal ter me pogladi za nogo, da je bil krogotek vedno hitrejši, silnejši, toda tudi vedno težji. V glavi se mi je zavrtelo, rčke so odpovedale — in zletel sem, kakor sem bil dolg in širok, po tleh. Priletel sem na črnolesno, vendar pa tako nerodno, da sem udaril z ustnicami ter nosom ob nekaj trdega. Hitro sem se pobral ter se prijel za glavo — kri mi je bila iz nosa in z ustnic. Thteč sem tekel domov. Mati se je zgrozila, potem pa usrdila:

»Paglavce, nemarni! Vedno prepovedujem, a prav nič ne zaleže. Glej, zdaj te pa bom.«

Da nisem jel tuliti, kakor bi me devali iz kože, bi me morda res počeno naklestila; tako pa ji je roka hitro omagala. Sprala mi je obraz, potem pa je zatarnala: »Preklíčana para, saj si ves razbit! Kdo te je?«

»Padel sem,« sem zavekal znova. Sklenila je roke nad glavo, kakor bi že obupala, ptem je šla po obveze. Pogledal sem se v ogledalu na predalniku in kar samemu sebi sem se zasmilil. Iz nosa mi kri sicer ni nič več lila, pač pa z ustnic. Spodnja ustnica je kar rezala; bila je prebita do čeljusti.

Teden dni nisem šel v šolo, nekaj tednov nisem telovadišča niti povohal, toda — mislil sem še vedno nanj; hrepenenje po njem v srcu nisem mogel zatreti.

Še eno telovadišče, prav za prav samo železen telvadni drog, smo imeli v šempetru. Na Poljanah pri Vošnjakovih, med Čadovo in Škerjanovo hišo, smo se včasih zbrali ter se urili. Tu sta največ vadila Smrtnik in brat Mile. Posebno poslednji je zmogel prav vsako vajo. Telovadca sta se razvila v plečata, silno krepka in lepa mladeniča, ki smo ju zaradi njihovega mišicev prav hudo zavladali ter poizkušali v vsem posnemati.

Toplejše sapice so zapihale, lastovice so se cvrkotale spreletavale, hruska na vrtu je odevetela. Lepega dne so cerkev zračili, iz nje pa znosili zbite deske, s katerimi so bile preko zime pokrita tla, da vernikov ni preveč zeblo v noge. Za nas je bil to velik dogodek. Nismo mogli niti počakati, da bi cerkev pomeli, ne, nego smo se kakor iskalci zlata pohlepno vrgli na kolena, da smo med prahom in nesnagu brskali in stikali za zakladi, ki smo jih upali najti po tleh. In še kakšne dragocenosti so zmetali ljudje v špranje med deskami! Neverjetno so nekateri raztreseni in površni. In smo tudi našli, le da so bili cerkovnikovi, posebno še njihov hlapec, v iskanju in pobiranju mnogo urnejši

od nas. Marsikateri krajcar, lepo svetnjico, tudi kar cel rožnovec smo našli ter odnesli iz cerkve. Toda vse je bilo samo površno hlastanje za zakladi. Poglavitno iskanje se je pričelo šele takrat, ko so cerkvena tla očistili z žagovino, jo pomeli ter znosili pometek na smetišče. Podrobno delo, brskanje po žaganju, je bil najbolj važen pa tudi donosen posel. Poleg koral, gumbov, križcev, brušene steklenine (z lestenec) se je zabliskal iz smeti tudi novce, šterak, celo srebrna desetica. Sestro Mico, ki je pri brskanju nekoč imela veliko srečo, je brat Mile kar na lepem ustrašoval, da mu je morala dati najdeno, ne desetice ampak pravo, srebrno dvajsetico. Krenžila se je, ko mi je potčžila. Spoznala sva bridko resnico, da je pravica na strani močnejšega. Če nisi dal zlepa, si bil nabunkan in premoženje se ti je zaplenilo. Dvajsetica je bila v tistih časih že velika imovina! Poln pehar črešnje si dobil zanjo in še deset starih čemal.

Moderna alkimija

Narava človeku ne podarja vedno tega, kar si od nje pravkar želi. Stoletja so skušali alkimisti pripravljati iz neplemenitih kovin zlato. Njih prizadevanja so bila zaman. Bili so sicer nekateri, ki so imeli srečo, kakor alkimist Böttger, ki sicer ni odkril načina za izdelovanje zlata, pač pa je izumil drugo dragoceno maso, evropski porcelan.

Moderna znanost je najprvo pravadno alkimistično sanjo pokopala, odkrila na kemičnem področju so na videz dokazovala, da je nemogoče spreminjati neko prvino v drugo. Tako je pomenilo ene največjih senzacij, ko so pred kakimi petdesetimi leti spoznali, da atomi, najmanjši sestavni delci prvin, nikakor niso nespremenljivi, temveč da utegnejo razpadati. Začelo se je z odkritjem Röntgenovih žarkov, neposredna posledica tega odkritja pa je bilo spet

odkritje radioaktivnosti

težkih prvin urana in torija. Potem je odkrila gospa Curiejeva radij in skrivnostni žarki so se po Rutherfordovem prizadevanju izkazali za atomske drobec, ki jih izžareva počasni razpadajoči radij. Ni dolgo trajalo, da so radij sam spoznali za vmesni člen v dolgi verigi atomskih presnov, pri katerih se najtežja prvina uran preko radija počasi spreminja v svinco. Stara alkimistična sanja je postala tedaj resnica, prvine se spreminjajo — čeprav malo drugače, kakor so hoteli izsiliti alkimisti. Dejansko se namreč dragocena kovina spreminja v »manjvredno«, a ne narobe. Toda znanost, ki se je tedaj bavila s temi vprašanji, vendarle še ni slutila, kako dragoceno bo postalo nekoč to spoznanje.

Skrivnost razpadanja atomov

Prof. dr. Otto Hahn, ravnatelj Zavoda cesarja Viljema za kemijo, pripoveduje v nekem članku, kako je prišel pred kakimi štiridesetimi leti k slovitemu kemiku Williamu Ramsayu delati in ga je ta vprašal, ali bi se hotel baviti z radijem. Ko je Hahn odgovoril, da dotlej tega področja še ni obdelaval, mu je Ramsay rekel, da to nič ne škodi in mu je dal 20 g neke barjere snovi, da pridobi iz nje radij. Hahn je odkril v tej soli novo radioaktivno snov, ki jo je imenoval radijotij in o kateri so kmalu ugotovili, da razpada neprimerno hitreje kakor radij. Že po dveh letih je razpadla polovica, medtem ko potrebuje radij za to namen nič manj kakor 1600 let. Meritve pa so kazale, da mora biti med torijem in radijotijem še neka vmesna prvina, ki so jo pozneje res odkrili in jo imenovali mezotorij. Ta snov je obstojnejša kakor radijotij, to se pravi, njeni atomi ne razpadajo tako hitro, in jo še danes v tehniki in zdravilstvu uporabljajo pogosto namesto radija.

Obe naravni rodni radioaktivnih prvin, rodina urana-radija in rodina torija, pa sta medtem dobili nekatere nadaljnje sorodnike. Danes nam je namreč mogoče spremeniti skoraj vsako prvino umetno v radioaktivno prvino, kar je prekosilo tudi najdrzejše sanje starih alkimistov. Prvi takšni umetni snovi sta bila radioaktivni dušik in radioaktivni fosfor, ki sta ju našla leta 1934 znanec Curie-Joliotova. Potem je uspelo z obsevanjem s tako imenovanimi nevtroni napraviti tudi

zlato in srebro radioaktivna

danes pa je to mogoče skoraj z vsako poljubno kemično snovjo.

Treba je bilo zelo napornih poskusov in raziskav, preden so odgonetili skrivnost atomskega razpadanja pri radioaktivnih snoveh. Najprvo je Rutherford dosegel, da gre pri svetlobnih tokcih, ki jih radijevo izžarevanje povzroča na svetlinah zaslonih, za jedra radijevih atomov, torej za drobce, ki letijo iz notranjosti razpadajočih atomov. To odkritje je vodilo do našega današnjega pojmovanja o notranji zgradbi atomov. To vrsto radioaktivnih žarkov

so imenovali žarke alfa ali delce alfa in so tudi dognali, da zapuščajo svoje atome z velikansko

brzino 15.000 km na sekundo

Letijo pa le nekoliko centimetrov daleč kajti zračni atomi imajo brzino kaj hitro zavrejo. Toda na tej svoji kratki poti imajo z elektriziranim zračnim delcem takšen učinek, da je mogoče dokazati vsak poedini delec alfa in zasledovati celotno njegovo pot.

V radiju in drugih radioaktivnih snoveh pa nahajamo še druge vrste žarkov, med njimi tako imenovane žarke beta. Tudi to so atomski drobci, samo še manjši in še hitrejši od delcev alfa. To so namreč prosluli elektroni, najmanjši elementarni delci, kar jih sploh poznamo. Nabiti so z negativno elektriko (odnosno so sploh negativni elementarni naboji te elektrike) in ta njih lastnost je omogočila genialno napravo, Geiger-Müllerjevo števno cev, ki lahko poedine te nabojne dokaze in točno zasleduje njihovo pot.

Radioaktivni pojavi so nam dali popolnoma nova spoznanja o bistvu materije in zgradbi kemičnih prvin. Danes vemo, da atomi kemičnih prvin niso to, kar bi morali biti po svojem imenu: najmanjši, nedeljivi, nespremenljivi sestavni delci. To so vse prej sestavljene tvorbe, in sicer, vsaj pri težjih prvinah, izredno zamotano sestavljene. Dalje vemo, da pomeni izžarevanje delcev alfa in beta vedno spremembo dotičnega atoma in da se po tem izžarevanju neka snov spreminja v povsem drugo snov.

Dalje pa vemo, da so sile, ki držijo radioaktivne snovi skupaj, nezasišane velike in da je treba prav tako nezasišanih sil, če hočemo to zvezo zadržati in izsiliti s tem razpad atomov. To delajo bodisi tako, da obsevajo, »obstreljujejo« takšne snovi z naravnimi radioaktivnimi elementi, ali pa da se jih lotijo

z napetostjo več sto tisoč ali več milijonov voltov

V ta namen uporabljajo cevi, podobne znanim Röntgenovim cevem, ki dajejo žarilne energije z učinkom mnogih kilogramov in celo stotov radija!

Dandanes ni noben problem več, izdelovati umetno zlato — a kakšen pomen bi to imelo? Umetno zlato bi zahtevalo toliko energije, da bi bilo dosti dražje, kakor je naravno. Razen tega pa nam je treba danes drugih snovi bolj kakor zlata. To je razvidno iz obeh bistvenih uporab radioaktivnih elementov. Po eni strani uporabljajo žarke radija ali radijotija ali drugih njihovih sorodnikov za to, da spravijo dolocene snovi v žarenje, n. pr. svetilne mase na urnih kazalnikih, ali pa da prežarjajo z njimi vsakršne stroje in podobne dele ter ugotavljajo njihove notranje, drugače nevidne napake; po drugi strani pa jih uporabljajo za ugotavljanje tudi najmanjših sledov radioaktivnega žarenja. Skoraj ni kemijskega, biokemijskega in tudi medicinskega področja, kjer bi se radioaktivno žarenje ne dalo izkoristiti s pridom za ta namen.

Vzemimo na primer, da so neke izkopali star zlat obroč in bi radi zvedeli, iz katerih kovin je sestavljen, ne da bi ga poskodovali. Obroč položimo za nekoliko minut na radioaktivni preparat ali pa ga obsevamo z žarki iz naprave za visoko napetost. Nato vzamemo števno cev in opazujemo za uro umetno radioaktivno obroč. Čez nekoliko minut ta radioaktivnost preneha, obroč ni niti malo poskodovan, a mi lahko s preprostimi računi ugotovimo, da li je neznan zlatar pred nekoliko tisoč leti v svojem izdelku uporabil tudi kak srebro ali ne. Vsaka naravna ali umetna radioaktivna snov pokaže namreč v opazovalni napravi svojo karakteristično sled, ki se da izraziti s številkami.

V zdravniških rokah

Posebno izrazito se da mnogostranska uporabnost umetne radioaktivnosti pokazati z vzgledom iz medicine. Neka obolenja človeške ščitnice temelje na tem, da ta ne more več redno nabirati jod. Če so dali takšnim bolnikom preparat, ki so mu primestali umetnega radioaktivnega joda, so lahko s števno cevjo ob njegovem telesu natančno spoznali, na katerih mestih se je nabirala ta snov. Na podoben način so v živalskem poskusu zasledovali zadržanje drugih življenjsko važnih elementov, kakor natrija, fosforja, kalcija, v presnovi. Novim zdravilom se dajo primestati umetne radioaktivne snovi in na ta preprosti način lahko zasledujemo njihovo pot v organizmu. Celo na fotografske plošče lahko fiksiramo podvine predel, kjer se te snovi ustavljajo, kajti žarki vplivajo seveda tudi na svetločutko plast.

S temi maloštevilnimi primeri smo pokazali, kako obsežnih vprašanj se lotevata znanost in praksa s pomočjo naravno in umetno radioaktivnih prvin. Mnoga vprašanja se z drugimi metodami sploh ne dajo raziskati in preizkusiti. Znanost si je odprla novo področje, ki se mu obeta velik razmah.

Kaj vem, kaj znam!

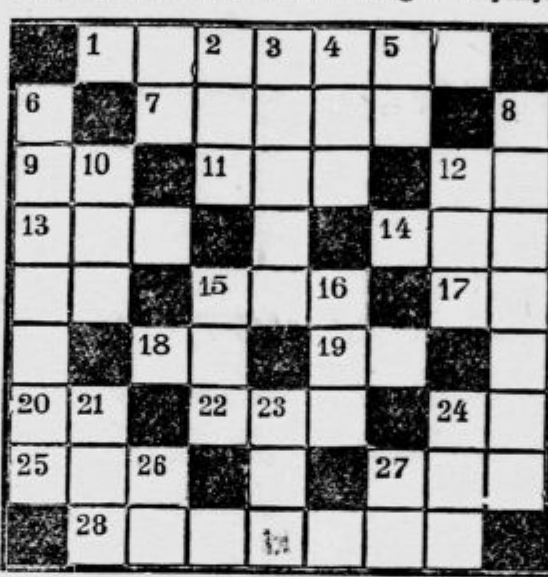
349. Kdo je dejal: »Cogito, ergo sum!« (Mislim, torej sem!)

350. Kdaj nosijo muslimani zeleno kopreno?

351. Kako napravijo, da dobi pivni papir skralno sposobnost?

352. Križanka

Vodoravno: 1. štor, 7. pritok Rio Grande, 9. veznik, 11. odposlanec, 13. mesto v Srbiji, 14. konopec, 15. prisilov, 17. igralna karta, 18. predlog, 19. veznik, 20. veznik (pesniška oblika), 22. zdravilo, 24. oziralni zaimek, 25. obloga iz železovega hidroksida, 27. staro orožje, obok, 28. slovenski pisatelj (zlasti slike iz živalskega življenja).

Navpično: 2. resnično, 3. vrednotenje red, 4. bolečina, 5. glasbeni ton, 6. slovenski pisatelj, 8. priimek dveh slovenskih pisateljev, 10. afriška reka, 12. mol! (lat.), 13. tečaj, 16. cigaretni ostanek, založaj žvečilnega tobaka, 21. prislov, 23. pramati, 24. debela odeja, 26. ploskovna mera, 27. naslonica.

Rešitev nalog 29. t. m.:

345. Arabist je poznavalec in proučevalec arabskega jezika. Primerjaj: slavist, romanist, germanist.
346. Tolmači in vodniki v Orientu se imenujejo dragomani.
347. Rimljani so pri obedih ležali na ploških ležiščih.

348. 13 uteži.

Z navedenim stavkom uteži se dajo tehtati vsi tvorbi do 2150 g. Stavke pa ni praktičen, kajti če ga nadomestimo z utežmi, ki naraščajo v geometrični vrsti, in sicer z 12 utežmi: 1 g, 2 g, 4 g, 8 g, 16 g, 32 g, 64 g, 128 g, 256 g, 512 g, 1024 g, 2048 g, lahko tehtamo vse tovore do 4095 g.

Mali oglasi

Kdor želi službo plačano na vsako besedo L. — 30. na dan in prov. takšno — 50. na dajanje naslova ali šifro L. 2. — Najmanjši iznos za oglašje je L. 7. — Za število in dopisovanje je plačati na vsako besedo L. 1. — Za vsako drugo oglašje L. — 50. na besedo, na dan in prov. takšno L. — 50. na dajanje naslova ali šifro L. 2. — Najmanjši iznos za oglašje je L. 10. —

Hišni posli

iskanje službe

Gospa
dobro gospodinja, isče službo pri starejšem gospodu ali gospoj. Pogoji: hrana in stanovanje. Posl. na ogl. odd. Jutra pod »Skribna«. 12735-1

Postrežnica
mleka in posena, želi 1-krat tedensko za prati pri boljši družini. Naslov v vseh posl. Jutra. 12746-1

Postrežnica
pridna in posena, isče zaposlitev 3-krat tedensko. Naslov posli v ogl. odd. Jutra. 12738-1

Hišni posli
dobijo službo

Kuharico
pridno in posena, vajeno vseh gospodinskih del se sprejme takoj. Naslov v vseh posl. Jutra. 12707-1a

Služkinjo
sprejme solidna gospodinja v centru, plača 350 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12771-1a

Fanta,
okrog 17 let starega, sprejme za gospodinske del se sprejme takoj. Ljubljana, Zaloška 21. 12736-1a

Gospodino
k dvema otrokoma, sprejme. Naslov v vseh posl. Jutra. 12735-1a

Postrežnica
za vsak dan, isčem za takoj. Zlasti se sprejme na cesti VII. Emanuela 46.1, desno. 12738-1a

Vajenci (ke)
z zadostno izobrazbo, sprejme takoj možna trgovina J. Olup st., Stari trg 2. 12774-4a

Zaslugek
Trgovsko sodelnišče poseno in agilno, misijo moč, večjo galerijsko in papirne stroje, zmoglo prodaje tudi v engros oddelku, iščemo za takojšen nastop. Posl. na ogl. odd. Jutra pod »Skladna služba«. 12735-3

Gospodino
za prodajo predmeta, v korist vsaki družini — isčem. Osebe od 7. do 9. Vidmar. Rim. 10, levo. 12732-3

Potniki
Potnika
za obisk priv. strank za dohodno predmet sprejemamo takoj. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Dobro nastojanje«. 12732-5

Plaćamo zelo dobro
za stare bicikle, biciklarske naprave, motorna kola ter gumne za motorna kola. Sustaršič, meh. delavnica, Bleiweisova 13 (Figovec, levo dvorišče). 12777-7

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2 zgradbi, strnjeno sietem 1500 kv. m. za 90.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-30

Soba odda
opremljeno sobo
oddam čez dan odsonni oseb pri Sv. Petru, Cigančeva 4, I. nadst. 12734-23

Prehrana
Na hrano
okusno domačo, se sprejme 1 do 2 osebi. Odda se tudi prijazna soba sba z vsi okoli. Naslov v vseh posl. Jutra. 12735-14

Dva abonenta
na dobro domačo hrano, sprej. um. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-14

Posest
Hiša in parcela
naprodaj. Hiša v Predjavi ul. 38, parcela ob Vipavski ulici v izmer 500 kv. m. za 90.000 lir. Gorjane R., Zg. Siska, Breževa 34. Posredovalci kajkajci. Resni reflektanti naj se oglašijo od pol 3. do pol 4. ure popoldne. 12737-20

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2 zgradbi, strnjeno sietem 1500 kv. m. za 90.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-30

Soba odda
opremljeno sobo
oddam čez dan odsonni oseb pri Sv. Petru, Cigančeva 4, I. nadst. 12734-23

Prehrana
Na hrano
okusno domačo, se sprejme 1 do 2 osebi. Odda se tudi prijazna soba sba z vsi okoli. Naslov v vseh posl. Jutra. 12735-14

Dva abonenta
na dobro domačo hrano, sprej. um. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-14

Posest
Hiša in parcela
naprodaj. Hiša v Predjavi ul. 38, parcela ob Vipavski ulici v izmer 500 kv. m. za 90.000 lir. Gorjane R., Zg. Siska, Breževa 34. Posredovalci kajkajci. Resni reflektanti naj se oglašijo od pol 3. do pol 4. ure popoldne. 12737-20

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2 zgradbi, strnjeno sietem 1500 kv. m. za 90.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-30

Soba odda
opremljeno sobo
oddam čez dan odsonni oseb pri Sv. Petru, Cigančeva 4, I. nadst. 12734-23

Prehrana
Na hrano
okusno domačo, se sprejme 1 do 2 osebi. Odda se tudi prijazna soba sba z vsi okoli. Naslov v vseh posl. Jutra. 12735-14

Dva abonenta
na dobro domačo hrano, sprej. um. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-14

Posest
Hiša in parcela
naprodaj. Hiša v Predjavi ul. 38, parcela ob Vipavski ulici v izmer 500 kv. m. za 90.000 lir. Gorjane R., Zg. Siska, Breževa 34. Posredovalci kajkajci. Resni reflektanti naj se oglašijo od pol 3. do pol 4. ure popoldne. 12737-20

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2 zgradbi, strnjeno sietem 1500 kv. m. za 90.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-30

Soba odda
opremljeno sobo
oddam čez dan odsonni oseb pri Sv. Petru, Cigančeva 4, I. nadst. 12734-23

Prehrana
Na hrano
okusno domačo, se sprejme 1 do 2 osebi. Odda se tudi prijazna soba sba z vsi okoli. Naslov v vseh posl. Jutra. 12735-14

Dva abonenta
na dobro domačo hrano, sprej. um. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-14

Posest
Hiša in parcela
naprodaj. Hiša v Predjavi ul. 38, parcela ob Vipavski ulici v izmer 500 kv. m. za 90.000 lir. Gorjane R., Zg. Siska, Breževa 34. Posredovalci kajkajci. Resni reflektanti naj se oglašijo od pol 3. do pol 4. ure popoldne. 12737-20

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2 zgradbi, strnjeno sietem 1500 kv. m. za 90.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-30

Soba odda
opremljeno sobo
oddam čez dan odsonni oseb pri Sv. Petru, Cigančeva 4, I. nadst. 12734-23

Pouk

Italijanščino
in angleščino po direktni metodi poučuje gos. Posl. na ogl. odd. Jutra pod »Skribna«. 12738-4

Prodaj
damska in moška, kupuje »Pomet« (nasproči Križanec cerkev). 12737-41

Več tričkljev
različne velikosti, nekaj rabljenih, nekaj novih ugodno naprodaj. Sustaršič, meh. delavnica, Bleiweisova 13 (Figovec, levo dvorišče). 12775-1

Mrčes
(uš, steno, bolne itd.) zanesljivo uniči s toksičnim prahom. Drogerija KANC. Zaloška ulica 1. 12639-6

Dolomitni pesek
za fini omet (sternovos) v raznih barvah, pesek za teraso, umetni kamen in posipanje vrtov, granat in kamen za v betonu in oblogo Van der. Vodnik, Podlik 25 — Ljubljana VII, Narobila sprejme: »Joklo«, A. Vodnik, Stari trg 11 in J. Vodnik, Prešernova ul. 3. 12764-6

Novi zaboji
tobačnih izdelkov so stalno naprodaj na Vozedvanski c. 6. 12634-6

Damske čevlje
st. 37, skrajno nove, prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 12739-6

Prav lepo preprogo
volno, prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 12732-6

Brezove metle
držajo za lopate, omela itd. dobijo pri Gospodinski zvezi, Bleiweisova 29 in Makrova 10. 12741-6

Še nekaj brisač,
moške čevlje, rjave, st. 42, slago za nož, sprednje, prodam. Naslov v vseh posl. Jutra. 12739-6

Kupim
stamo kupuje po najvišjih dnevnih cenah SUHE GOBE

Plaćamo zelo dobro
za stare bicikle, biciklarske naprave, motorna kola ter gumne za motorna kola. Sustaršič, meh. delavnica, Bleiweisova 13 (Figovec, levo dvorišče). 12777-7

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2 zgradbi, strnjeno sietem 1500 kv. m. za 90.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-30

Soba odda
opremljeno sobo
oddam čez dan odsonni oseb pri Sv. Petru, Cigančeva 4, I. nadst. 12734-23

Prehrana
Na hrano
okusno domačo, se sprejme 1 do 2 osebi. Odda se tudi prijazna soba sba z vsi okoli. Naslov v vseh posl. Jutra. 12735-14

Dva abonenta
na dobro domačo hrano, sprej. um. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-14

Posest
Hiša in parcela
naprodaj. Hiša v Predjavi ul. 38, parcela ob Vipavski ulici v izmer 500 kv. m. za 90.000 lir. Gorjane R., Zg. Siska, Breževa 34. Posredovalci kajkajci. Resni reflektanti naj se oglašijo od pol 3. do pol 4. ure popoldne. 12737-20

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2 zgradbi, strnjeno sietem 1500 kv. m. za 90.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-30

Soba odda
opremljeno sobo
oddam čez dan odsonni oseb pri Sv. Petru, Cigančeva 4, I. nadst. 12734-23

Prehrana
Na hrano
okusno domačo, se sprejme 1 do 2 osebi. Odda se tudi prijazna soba sba z vsi okoli. Naslov v vseh posl. Jutra. 12735-14

Dva abonenta
na dobro domačo hrano, sprej. um. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-14

Posest
Hiša in parcela
naprodaj. Hiša v Predjavi ul. 38, parcela ob Vipavski ulici v izmer 500 kv. m. za 90.000 lir. Gorjane R., Zg. Siska, Breževa 34. Posredovalci kajkajci. Resni reflektanti naj se oglašijo od pol 3. do pol 4. ure popoldne. 12737-20

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2 zgradbi, strnjeno sietem 1500 kv. m. za 90.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-30

Soba odda
opremljeno sobo
oddam čez dan odsonni oseb pri Sv. Petru, Cigančeva 4, I. nadst. 12734-23

Prehrana
Na hrano
okusno domačo, se sprejme 1 do 2 osebi. Odda se tudi prijazna soba sba z vsi okoli. Naslov v vseh posl. Jutra. 12735-14

Dva abonenta
na dobro domačo hrano, sprej. um. Naslov v vseh posl. Jutra. 12738-14

Posest
Hiša in parcela
naprodaj. Hiša v Predjavi ul. 38, parcela ob Vipavski ulici v izmer 500 kv. m. za 90.000 lir. Gorjane R., Zg. Siska, Breževa 34. Posredovalci kajkajci. Resni reflektanti naj se oglašijo od pol 3. do pol 4. ure popoldne. 12737-20

Stavbno parcelo
za vilo in za dvonadstropno v bližini železniške gradbene prodajne za 42.000 lir. Naslov v vseh posl. Jutra. 12744-20

Prodaj
2 parceli ob Celovški cesti za zgradbo 2-nadstropno, po 250 kv. m. za 47.000 lir, parcelo za 2